

Rendszerváltás Somogyban 4.

A kaposvári EKA-pártok küzdelme 1990 második felében,
az önkormányzati választásokon

(Néhány példa a somogyi privatizáció „gyári veszteseiről”)

Bevezetés

A rendszerváltás után az egyik legnagyobb csalódás talán azokat érte, akik maguk is részt vettek a kommunista rendszer hamis értékeinek a lebontásában. 2011-ben már megírtam azt, ahogyan az 1990-es országgyűlési választások küzdelmei során, a 6. körzetben lévő választási nagygyűléseink színhelyein a községi tanácstermeket „megtisztítottuk” a nagy kommunista vezérek jelképeitől: az MSZMP által „szentnek és sérthetetlennek” tartott Marx, Engels és Lenin képeitől.¹ Ugyancsak ilyen kaposvári esetre szolgált jó példával a magát az SZDSZ „vélt igazsága kaposvári zászlóvivőjének” is nevező Ficzeré Mátyás. Ő és ügyvivő társa, Incze Domokos 1989-ben ugyanis felkeresték hivatali irodájában az utolsó kaposvári tanácselnököt, Papp Jánost. A tanácselnök irodai falán és az íróasztalán lévő Marx, Engels és Lenin képeket látva ők megkérdezték: „Tanácselnök úr! Miért őrzi ezeket a képeket itt és ilyen főhelyen? Talán azért, mert az Ön rokonai voltak?”²

Az említett „szocialista bálványok rombolója”, Ficzeré Mátyás a szabad parlamentben vele megtörtént „különleges esetet” is elmondta nekem 2010-ben. Ficzeré, aki a somogyi SZDSZ kaposvári ügyvivőjeként, a megyei pártlista első helyéről, 1990-ben rendszerváltó képviselőként került az országgyűlésbe, így kezdte nyilatkozatát: „1990 végén éles szökváltást hallottam a Magyar Parlament dohányzójából. Én ezen a hangos szöcsatán meglepődve, közelebb mentem a hangok forrásához és a dohányfüstben két alakot láttam, akik egymással majdnem öltre menve veszekedtek. Tisztán csak azt hallottam, ahogy azon vitatkoztak, hogy igazán melyikük is nyitotta ki a határt az NDK-soknak. A vitatkozókban felismertem az MSZP akkor még két meghatározó politikusát, Németh Miklóst, a volt miniszterelnököt és „vitapartnerét”, a volt külügyminisztert, Horn Gyulát, nekem csak az egykori dobozgyári segéd munkást. Rájuk szóltam: „Uraim, ha egymást nem is tisztelik, de legalábbis a számomra szent helyet, a Magyar Parlamentet tiszteljék! Akkor csak arra tudtam gondolni, hogy nekik most a rendszerváltás sorsdöntő idején miért ez a dolog tűnik éppen a magyar parlamentben ennyire fontosnak? Vagyis az, hogy kettőjük közül személy szerint melyikük is az igazi politikai érdem, az úgynevezett német egyesítés dicsősége?”³ Horn Gyula ezen a téren is előnyben volt vitapartnerével, mert neki már Némethnél régebbi kapcsolata létezett az NSZK vezetőivel. Dr. László Jenő, az Antall-kormány ipari államtitkára szerint „a KB Külügyi Osztályán dolgozó Horn Gyula közreműködésével, 1982. áprilisában Kádár már látogatást tett Bonnban (...), majd 1984 nyarán nevezték ki Horváth Istvánt ugyancsak Bonnba nagykövetnek. (...) Horváth Istvánt kiutazása előtt Horn, aki akkor a KB Külpolitikai Osztályának vezetője volt, hosszabb »eligazító« beszélgetésre invitálta.”⁴ Ficzeré elmondja egy vele készült riportban:⁵ „Persze nekem - a májustól, az országgyűlésbe való bekerülésem idejétől - már nem ez volt az első és a legnagyobb csalódásom! Elég gyorsan kiderült ugyanis, hogy mekkorát tévedtem, mert nem az én igazi politikai elvárásom szerinti párt frakciójába kerültem, hanem csak beültem egy számomra igen rossz helyre.” Mindezt azért, „mert hittem ben-

ne, hogy a párt [az SZDSZ – szerző] megvalósítja a rendszerváltás programját, melyben a teljes váltást jelölte ki célul. Hamarosan megtudtam, hogy éppen ez a párt, amely miatt nemcsak az úgynevezett forradalmi változás, hanem még a nagyon várt igazi rendszerváltás is elmaradt”.⁶

A siófoki SZDSZ országgyűlési képviselője, dr. Páris András ügyvéd 2013-ban azt is megírta kaposvári barátjáról, Ficzerre Mátyásról, hogy „lelkes és radikális, csupa szív forradalmár volt”.⁷ Ficzere országgyűlési baráti köréhez tartozott még Török Ferenc és Kiss Zoltán képviselő is. A SZETA elnökét, az általam is már többször emlegetett Solt Ottiliát Ficzere is nagyra becsülte.⁸ Ficzere elmondta azt is, hogy az akkori helyi SZDSZ vezetők közül viszont ma már csak hárommal tartja a kapcsolatot.⁹

Idősebb képviselőtársától, a pénzügyi vonalon nagy tapasztalattal rendelkező Kádár Ivántól viszont nagyon fontos, a magyar gazdaságra vonatkozó információkat kapott.¹⁰ Kádár révén jött Ficzere rá, hogy „a bécsi MNB fiókbank mellett Londonban ugyancsak volt egy pénzkimenekítő bank, ahová főképpen az MSZP és holdudvara számára utalták ki milliósámmra a pénzeket”. Ficzere szerint a magyar gazdaság régebbi, de főképpen a spontán privatizációval és az átalakulási törvény megszavazásával történő 1989-es tönkretételéért az ezeket megszervező baloldali kommunisták, de elsősorban a Németh-kormány, személy szerint Németh Miklós volt a felelős. Ahogy írja: „az állami vagyon 4/5-e ekkor már a nemzet számára elveszett”.¹¹ Ugyancsak negatív közszereplőnek tartja Németh Miklóst László Jenő és a külföldön nagy tapasztalatot szerzett Nagy Pongrác banki közgazdász is. László Jenő „a magyar nagyvonalúság és blódség határtalan” megítélését Némethre alkalmazta, azzal az esettel kapcsolatban, amikor „Kohl hálából az NDK-s menekültek ellátásáért és a határozaton történő átengedéséért 1 milliós hálapénzt kívánt adni Magyarországnak. Németh Miklós ezt azzal utasította vissza, hogy »mi nem vagyunk emberkereskedők«, és utalt a romániai fejpénzekre.”¹² Nagy Pongrác pedig ezt írta Némethtel kapcsolatban:¹³ „Megdöbbsentem, amikor ugyanaz év [1989 – szerző] decemberében a miniszterelnök bejelentette az országgyűlésben, hogy a magyar kormány, pontosabban a Pénzügyminisztérium és a Nemzeti Bank hét éven keresztül hamis adatokat szolgáltatott a magyar gazdaságról a Nemzetközi Valutaalapnak”.¹⁴ Grósz Károly unokaöccse, Németh Miklós viszont készséggel végrehajtotta a nyugati pénzvilág „óhajait”. Ezért lehetett nem-sokára Londonban az EBRD Banknak, vagyis a nyugati pénzvilág sikeres bankjának az egyik vezetője. Németh-kormány 1990 elején pedig a már említett Valutaalap ösztökélésére javasolta azt is, hogy „a volt szocialista országok vezessék be az egymás közötti kereskedelembe a világpiaci árakat és térjenek át a dollár elszámolásra”. A Szovjetunióknak akkoriban nem volt dollárja, amivel az importért fizetni tudott volna, „a Németh-kormány pedig megtiltotta a cserekereskedelmet. Az eredmény az volt, hogy Magyarország alig két év alatt elveszítette keleti piacainak közel a felét.”¹⁵

Mára már mindenki számára közismert az, hogy 1990-ben „éppen az SZDSZ ajánlotta a legradikálisabb átmenetet. Aztán ebből nem lett semmi.”¹⁶ Ficzere elmondta még azt is, hogy bekerülve a parlamenti frakcióba rögtön átlátta, hogy mindenben 62 képviselő, egy úgynevezett „kemény mag” dönt. A Somogyi Hírlap 2009-es riportjában ezt az újságíró még azzal is kiegészítette, hogy Ficzerének „rá kellett döbbsennie, hogy gyakran legközelebbi harcostársai, frakcióbeli kollégái is másként vélekednek bizonyos dolgokról; semmiben sem támogatták, előterjesztés-terveit megvétőzták”.¹⁷ Ők a saját platformjukkal úgy próbáltak ezen az áldatlan helyzeten segíteni, hogy a vidéki SZDSZ tagokkal összefogva, 65%-os szavazati aránnyal leváltották Kis Jánost és Tölgyessy Pétert tették meg pártelnöknek.

Dr. Páris András szerint „az ellentétek - ha nem is ismerték fel mibenlétüket - a kezdetektől megvoltak. Az 1990-es tavaszi választások után fél évvel, egy *győztes önkor-*

mányzati választás után »megpuccsolták« Tölgyessyt. Akkor legtöbbszörünk nem is értette a dolgot”. Azután az SZDSZ-ben is minden ment a maga, az általuk „már régen megtervezett útján”.¹⁸

Az 1990-es önkormányzati választások és az EKA pártok „harca” Kaposváron

(Adatok a téma fontos kutatástörténetéhez) Erről – főképpen a kaposvári EKA pártok vonatkozásában – korabeli, illetőleg későbbi feljegyzések és értékelések ugyancsak alig ismertek.¹⁹ Még 2006-ban S. Szabó Péter írt a témával kapcsolatban *Az 1990-es önkormányzati választások eredménye* címmel egy rövid tudományos értékelést.²⁰ Szabó csupán az 1990-es önkormányzati választásokon részt vevő pártok statisztikai eredményei alapján végzett értékelést. A pártokat irányító elnökök vagy ügyvivők közül csak a polgármesterré választott Szabados Pétert (MDF) és az alpolgármesterré lett Szita Károlyt (Magyarországi Zöldpárt) említette meg név szerint.

2009-ben Vida István az ELTE egyetemi tanára engem, a szerzőt kért fel – az MTA–ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentalizmus Kutatócsoport nevében – a somogyi rendszerváltozás-kori pártok és az azokat vezető személyek anyagának kutatására. A hosszabb távra tervezett munkával kapcsolatban 2011-ben, a kis példányszámban megjelent első tanulmányom viszont még szakmai körökben is kevésbé ismert.²¹

Az általam is már többször idézett, a 2012-ben a Valóság novemberi számában a *Rendszerváltás Somogyban I.* címen megjelent tanulmányom már nagyobb társadalmi és szakmai figyelmet keltett.²² Szinte a tanulmányom megjelenésével egy időben, már 2013. február közepén megkeresett és a munkája támogatását kérte tőlem a siófoki 1990-es önkormányzat egykori SZDSZ-es képviselője, Dávid Ármánkó. Ármánkó jelezte nekem azt is, hogy elkezdte az 1990-es rendszerváltás siófoki szereplőivel és az ottani pártok tagjaival kapcsolatos adatgyűjtését. Válaszlevelemben örömmel üdvözöltem a siófoki rendszerváltás történetével kapcsolatban megkezdett munkáját és azt támogatásomról is biztosítottam.²³ Javaslatomra közben Ármánkó már összegyűjtötte és nekem is megküldte a siófoki SZDSZ, a KDNP és az MDF pártcsoportok rendszerváltás-kori névsorát. Kértem tőle még a többi párt, így például az FKGP és az ottani, az 1990-es önkormányzati választáson részt vevő pártoknak a teljes listáját. Pár nap után ez az eredményes közös munkánk véglegesen megszakadt. A siófoki MSZP-ek 1990-es régi pártszervezője, Sente Imre ugyanis a siófoki MSZP pártnévsorban szereplők személyiségi jogainak az esetleges csorbítását féltette.²⁴ Válaszomban megírtam Ármánkónak, hogy „Sente úrnak nem kell aggódnia, ugyanis minden magyarországi párthoz tartozó személy közszereplő. Semmilyen engedély nem szükséges ahhoz, hogy tudományos köztörténet megírása céljából a pártok tagnévsorát (...) begyűjthessük (...), de magánéletüket stb. nyilván nem firtathatjuk”. Dávid Ármánkó február 25-i nekem utolsóán írt e-mail levelében erre már csak annyit válaszolt: „Köszönöm a gyors választ, megnyugtattál.” Viszont a március 6-án neki írt e-mailemre Ármánkó már soha többé nem válaszolt.²⁵

(Újabb adatok a kaposvári 1990-es „ötpartii koalíció” választás előtti történetéhez²⁶) A már említett S. Szabó, a pécsi tanulmányíró ezt az ötpartii koalíciót általában csak úgy jellemezte, hogy „Kaposváron az SZDSZ vezetésével helyi választási szövetség formálódott Kaposvári Koalíció néven, melynek tagjai az FKGP, a KDNP, az SZDSZ, a POFOSZ, a Magyar Munkaszolgálatosok Országos Szövetsége (később a Megyei Választási Bizottság törölte, mert nem tudta magát pártként bejegyeztetni) és a Magyarországi Zöld Párt”. Szabó szerint „szinte valamennyi politikai erő kijelentette, hogy nem kíván a szocialistákkal együttműködni”.²⁷

Az előző részben megjelent tanulmányomból már kiderült az, hogy az MDF Kaposvári Szervezete 1990 első felében, kifejezetten az MSZP választási előretörése ellen, „egyfajta választási szövetség vagy koalíció” céljából készített egy választási tervet.²⁸ Ebben így szerepelt az indoklás: „A megváltozott politikai helyzetben elsődrendű fontossága van az önkormányzati választásoknak. A korábbi helyesen megfogalmazott politikai döntések alapján szükséges, hogy a parlamenti pártok meg tudják akadályozni az MSZP-s jelölt győzelmét az önkormányzati választások során. Ezért kezdeményeztünk megbeszélést a Fidesz-szel és a Kisgazdapárttal.”²⁹

Egyáltalán miért nem valósult meg az MDF Kaposvári Szervezetének ez a viszonylag régebbi terve? Ennek több fontos okát is ismerjük. Viszont szerintünk a megvalósulás legfőbb akadályát az jelentette, hogy az MDF Kaposvári Szervezetében 1990. május 24-én pártszakadás következett be. Az így létrejött MDF Belvárosi Szervezete és a megmaradt régi, a Kaposvár Városi Szervezete között kibékíthetetlen ellentét és egyfajta „presztízs-harc” alakult ki. A Kaposvár Városi Szervezettel – legfőképpen az 1989-es szeptember 18-i MSZMP paktum miatt – már régi ellentétük volt az ún. kis EKA-pártoknak: az SZDSZ-nek, a Fidesznek és az FKGP-nak is.³⁰ Ezért ez az ún. kis EKA-koalíció és a velük együtt menetelő, újonnan megalakult kaposvári KDNP az MDF Kaposvári Belvárosi Szervezetét ismerte el szövetségesének. Ezt a szövetséget főképpen az SZDSZ szorgalmazta. Az MDF Belvárosi Szervezetének amúgy is erős kötődése volt az MDF országos és kaposvári vonalán inkább ellenségnek számító párthoz, az SZDSZ-hez. Ezért szerintünk az MDF-nél szakadárnak számító Kaposvári Belvárosi Szervezet és az SZDSZ első közös ötlete lehetett ez a kaposvári ötpárti választási koalíció. Látványos gyorsasággal csatlakozott hozzájuk az FKGP, a KDNP és végül a Fidesz is.

Előző tanulmányom végén már megírtam ezzel az ötpárti koalícióval kapcsolatos fenntartásaimat. Vagyis azt, hogy „számomra ekkor már létezett egy nagy választási tabu, és ez az SZDSZ volt!” Minden akkori éles kommunistaellenessége ellenére „én az SZDSZ-szel való közös választási indulást már a kezdetektől a leghatározottabban elleneztem”. Főtitkárhelyettesünk, Garbera a közös indulás kérdését a „javamra és a „KDNP- javára” egy listás első hellyel próbálta meg „pozitívan” eldönteni. Vagyis, hogy „tudtomon kívül engem, mint megyei pártelnököt tett az ötpárti koalíciós választási listájának az élére”. Az ezzel kapcsolatos „gondomat” viszont csak az jelentette, hogy „a KDNP vezette lista második helyén (legalábbis még ekkor!) a keresztény pártunkkal alapjában ellentétes világnézetű liberális párt, az SZDSZ képviselője állt.”³¹

(Repedések a kaposvári ötpárti koalíció szilárdnak és átláthatónak tartott ívegfalán) Az 1990. augusztusi kötcesei találkozóm Antall Józseffel és az MDF megyei elnökével, Szabados Péterrel a pártom, a kaposvári KDNP vonatkozásában végső soron negatív eredménnyel is járt. Ennek az igazi hatása az augusztus 20. után sorra kerülő városi és megyei KDNP-gyűléseken jelentkezett. Ekkor történtek meg ugyanis a párton belüli – inkább az ún. liberális körök által óhajtott – személyi változások. Garbera István főtitkárhelyettes az egyik ilyen budapesti pártközponti „eligazítása” után indította el az új vezetőségválasztással kapcsolatos és szerinte az országos vezetőségtől eredő leváltásokra biztató „suttogó propagandát”.³²

Nem akarok részletesen írni ezekről az itteni KDNP-n belüli, számomra inkább visszásságnak tartott régi pártbeli dolgokról, illetőleg harcokról. Ugyancsak nem kívánom részletesen bemutatni a Garbera István által hamarosan összehívott, a KDNP Kaposvári Városi Szervezete gyűlésén megtörtént eseményeket. A következő héten, a már általam levezetett KDNP Megyei Szervezetének hivatalos megyei pártgyűlésén hasonlóan bekövetkező ún. változások ismertetése is megérne egy misét.³³

Szeptember 8-án, szombat délelőtt, a Pártok Házában – a városi gyűléshez hasonlóan – lezajlott a KDNP megyei gyűlése, amelynek keretében az új megyei vezetőség megválasztása is megtörtént. Hárman, dr. Lábady Miklós, Szabó Lajos és jómagam, dr. Magyar Kálmán lettünk a megyei társelnökök.

Még előtte a meghirdetett napirendi pontok szerinti beszámolókat is egyhangúlag elfogadták a küldöttek. Az elnökség, azaz a mi újraválasztásunk az ilyenkor szokásos módon, szabályosan és elég gyorsan lezajlott. Egyedül csupán a régi megyei főtitkár, Börzsi Miklós vitatta többször is hangosan az urnába rá leadott szavazatok felírását. Szerinte ugyanis ezeknek a szavazatoknak a táblára krétával történő felírásakor az ő neve mellé mindig kevesebbet írt fel Szabó Zoltán.³⁴

Ezek és az akkor a pártomban történt egyéb negatív események megoldották számomra az ötpárti koalícióban való szereplésem dilemmáját. Szeptember 11-én sajtó útján jeleztem, hogy Börzsi Miklós főtitkárhoz hasonlóan én is kiléptem a pártból.³⁵ Ezzel került véglegesen helyemre, a koalíciós lista élére dr. Takács Norbert, az SZDSZ polgármester jelöltje, és a választáson biztos befutóként, ha nem is polgármester, de önkormányzati képviselő azért lett. Én pedig – az akkori nyilatkozataim szerint – ugyancsak elégedett lehettem azzal, hogy a választóknak és az SZDSZ felé egy számomra fontos erkölcsi dolgot jelezhettem. Azt, hogy a hatalom kényelmes megszerzése helyett számomra, a keresztény értékeket valló politikus számára, egy liberális és inkább baloldali értékeket valló, párttal mérte a biztos sikert hozó politikai „együttlereplésem” sem képzelhető el.

Ugyanakkor az említett ötpárti koalíciót pár héttel az én kilépésem előtt még két komoly veszteség is érte. Augusztus 27-én a Fidesz írásban jelezte nekik, hogy kilépett ebből a kaposvári választási koalícióból.³⁶ Vörös Gyula szerint kilépésük fő oka az volt, hogy „a koalícióban résztvevők előre elkezdtek leosztani a lapokat, hogy a választások után ki legyen a jegyző, a rendőrkapitány stb. és mi akkoriban úgy gondoltuk, hogy ez nem helyes, hogy a háttérben megy már ezekről a kérdésekről az alkudozás, várjuk meg a választás eredményét, hogy mit akar a nép. (...) *Mi egyébként egyre inkább azt éreztük, hogy a többi pártnak fentről mondják meg, mit tegyen, nálunk ez nem így volt [!] és szerettük volna járni a helyi utat.*”³⁷

Másrészről viszont a koalíció másik fontos partnerét, az MDF Belvárosi Szervezetét szeptember 1-jén gyakorlatilag „feloszlatta” az MDF Kaposvár Városi, illetőleg az MDF Országos Szervezete. Az MDF Belvárosi Szervezete megszűnésével a régi tagjai közül csupán páran lehettek a koalíció egyéni, illetőleg listás képviselőjelöltjei.³⁸

(A kaposvári önkormányzati választáson győztesként szereplő EKA pártok)

a) A pártlistán győztes, de a nyolc képviselőjével csak „második helyezett” Fidesz

A kaposvári 1990-es önkormányzati választásokról készített rövid elemzésében S. Szabó leírta, hogy az ötpárti koalícióban, az SZDSZ listavezetésével együttműködő pártoknak a városi pozíciók elfoglalásáról kötött „paktumának” kiszivárogtatása nagyon sokat ártott.³⁹ Ennek értelmében a koalícióból kimaradt két párt, a Fidesz és az MDF nyert vele a legtöbbet.

Az előző tanulmányunkban már jeleztük, hogy az országgyűlési választások után a kaposvári Fidesz-csoportot gyakorlatilag újjá kellett szervezni, ami sikerrel is járt, mert tagságilag és társadalmi támogattságban egy még ütőképesebb garnitúra és csapat jött létre az itteni Fidesz égisze alatt.⁴⁰ Hogyan ír erről az 1990 második felében bekövetkezett megújulásról a Fidesz akkori meghatározó személyisége, dr. Vörös Gyula? Dr. Vörös szerint:⁴¹ „Jómagam SZDSZ-Fidesz győzelmet szerettem volna, és nem igazán örültem az MDF-Kisgazda győzelemnek. (...) Az Antall kormány erőfeszítései, csetlései-botlásai ellenérzést keltettek bennem.⁴² Az akkori sajtó zöme ugyanaz volt, mint a rendszerváltás előtti,

esetleg a cégtábla átfestésével, lásd: S.N. [Somogyi Néplap – szerző]. Kormánypárti sajtó alig volt, a létrehozására irányuló erőfeszítéseket hangos tiltakozással fogadta a volt kommunista sajtó. (...) Eddigre már sokkal többen megismerték és megkedvelték a Fideszt, köszönhetően a parlamenti tevékenységünknek is. (...) Tekintettel arra, hogy a Fideszben feloldásra került a 35 éves korhatár, nálunk idősebbek is egyre többen megjelentek érdeklődőként és többen be is léptek. (...) Úgy éreztem, hogy a középkorúak megjelenése önmagában is előny, hiszen a sajtó a Fideszt sokáig a »meggondolatlan«, »forrófejű« emberek csoportjaként próbálta láttatni. (...) Török Tiborné révén számos olyan új ember jött a csoporthoz, akik Kaposváron megfelelő társadalmi beágyazottsággal rendelkeztek (...).⁷⁴³

Az eddig megismert Fidesz-dokumentumok alapján elmondható, hogy kezdetben egészen az augusztusi MDF-be való átlépéséig Krasznai Bertalan intézte a Fidesz önkormányzati választási ügyeit.⁴⁴ Krasznai aláírásával készült július 11-én a Fidesz akkori önkormányzati képviselő jelöltjeiről egy lista is. Ezen szerepelt dr. Csillag Gusztáv, Dévényi János, dr. Hornung Judit, dr. Kalmár Katalin, Papp Árpád, Székács József, Wolf Csaba, Zákányi Zsolt neve, azzal a záradékkal, hogy a Fidesz a további jelöltállítás jogát fenntartja. Az augusztus 27-én kelt és a Török Szilárd, Török Szilárdné és Novák István ügyvivő aláírásával ellátott ötpárti koalícióból való kilépési okmánnyal viszont megvonták Krasznai Bertalan további ügyvivői jogkörét is.⁴⁵

Az MDF Belvárosi Szervezetének szeptember 1-jei hivatalos megszűnése után került sor nemcsak az újabb tagbővítésre, hanem az újabb önkormányzati képviselőjelöltek állítására is. „Török Tibornénak kulcsszerepe volt ebben az időszakban a Fideszben. (...) Ha jól emlékszem, az ő révén került a helyi szervezethez Damásdi Miklós, dr. Cseke Borbála, dr. Mátrai Márta, Juhász Tibor, Hervai Tibor.”⁷⁴⁶

A Fidesz már többször is említett akkori politikusa, Vörös Gyula továbbá ezt írja: „A hivatalosan Kaposvári Koalícióként szereplő pártalakulatból való kilépésünk az SZDSZ-el való kapcsolatunkat terhelte meg, gyakorlatilag árulónak tartottak bennünket”.⁴⁷ Viszont a helyi Fidesz emberei is nagyon jól tudták, hogy a helyhatósági választásoknál az emberek szívesebben szavaznak majd az általuk ismert és megbecsült jelöltekre. Az is segítette a pártot, hogy a Fidesszel kapcsolatos közvélekedés is megváltozott. Erről a választással kapcsolatos változásról így írt Vörös Gyula: „Kifejezetten örömmel adták oda a kopogtató cédulájukat, »dobták utánunk«.” Ennek ellenére Vörös Gyula nem akarta folytatni a politizálást:⁴⁸ „Én úgy gondoltam, hogy nem indulok, nem folytatom a politizálást. (...) A szelvények leadása előtt egy nappal mégis úgy éreztem, hogy rosszul teszem, ha nem indulok; (...) volt még üres körzet az 5. körzetben. (...) Nehéz terep - mondta Török Tiborné, mert Bank Tiborné ott az ötpárti koalíció [azon belül az SZDSZ – szerző] jelöltje, ott lakik és évtizedek óta dolgozik könyvtárosként. (...) Én úgy voltam vele, hogy mind-egy, (...) nekiláttunk, és simán ment, azonnal összejött a kellő számú cédula.”⁷⁴⁹

A Fidesz jelöltjeként itt a választási küzdelmet folytató, már többször is említett Vörös Gyula – a szokásos választási dolgok, a szórólapozás, plakátolás és a választási gyűlések mellett – az SZDSZ jelöltje részéről nagyon sok negatívumot is feljegyzett. „Rengeteg plakátot kitettünk a kampánycsend előtti este (...). Másnap körbejárva a körzetet megdöbbenve tapasztaltuk, hogy a plakátjaim nagy része reggelre le volt szaggatva, átragasztva SZDSZ-es madaras és SZDSZ-es ellenfelem plakátjaival”.⁵⁰ Ugyancsak ebben az 5-ös körzetben független, de MDF támogatással induló jelölt voltam én is és így ugyancsak hasonlókat tapasztalhattam. Vagyis az én számomra is jól ismert lett az SZDSZ akkori „választási fair play-e”.⁵¹

Mindezek ellenére a választások során a legtöbb listás szavazatot a Fidesz jelöltjei kapták. Három jelöltjük egyéniben is nyert és listáról még öten kerültek be a kaposvári városi közgyűlésbe.⁵²

Az október 14-én tartott második választási forduló után a kaposvári Fidesznek tehát nyolc önkormányzati képviselője lett: dr. Cseke Borbála, Damásdi Miklós, Daxner Gábor, Juhász Tibor, dr. Mátrai Márta, Székács József, Vörös Gyula és Wolf Csaba személyében.⁵³

b) A tizenegy képviselőhellyel nyertes MDF Kaposvári Városi Szervezete

Az előző, a Valóság augusztusi számában megjelent tanulmányomban már közöltem az MDF Kaposvári Városi Szervezet Elnöksége nevében készített önkormányzati választási tervet. Ebben az szerepelt, hogy „a megváltozott politikai helyzetben elsőrendű fontossága van az önkormányzati választásoknak, (...) szükséges, hogy a parlamenti pártok meg tudják akadályozni az MSZP-s jelölt győzelmét az önkormányzati választások során. Ezért kezdeményeztünk megbeszélést a Fidesz-szel, a Kisgazdapárttal.”⁵⁴

Eközben viszont az MDF Kaposvári Városi Szervezete kettészakadt. A megmaradtak – az MDF Belvárosi Szervezete néven két hónapig működő „szakadárnak” minősülő csoport megszűnése után – pedig megfogyatkozott taglétszámmal egyedül indultak neki az őszi önkormányzati választásoknak. A választást gyakorlatilag irányító megyei elnök, Szabados Péter szerint „az itteni MDF a tisztességes, hazaszerető, lokálpatrióta és valamilyen szakmában kiválóan járatos embereket szeretne volna a város képviselőjében látni. Ebben a szellemben kértük fel - például többek között - képviselő jelöltünknek a politizáló lelkészeket, Bellai Zoltánt és Szuhánszky Istvánt, valamint a Rózsás László plébános által ajánlott Jáczó Győzöt, a tudós dr. Szili Ferenc levéltárost, dr. Fekete László ügyvédet, dr. Mateevics László háziorvost és Hartner Rudolf kertészmérnököt”.⁵⁵ Az említettek körzetükben mind nyertek és így egyéni képviselők is lettek. Az MDF lista élén álló Szabados Péter, valamint még hárman, Baka József, dr. Szép Tamás és Somoskövy Gábor, már a pártlistán kerültek be képviselőnek.

A már említett 5-ös körzetben Vörös Gyulával (Fidesz) és Bank Tibornéval (SZDSZ) szemben induló Független képviselőjelölt volt a szerző, az MDF támogatással rendelkező dr. Magyar Kálmán. Vörös Gyula már előzőleg pontosan dokumentálta az itteni választási küzdelemben vele szemben elkövetett különböző szabálytalanságokat. Ezek főképpen az SZDSZ jelöltje, dr. Bank Tiborné és férje, valamint fő segítője, Incze Domokos révén történtek. Ők alkalmazták a választási ellenfeleikkel kapcsolatban még a különböző lejárató, illetőleg plakátmegsemmisítő „trükköket” is. A már említettek ugyanezt a módszert „gyakorolták” velem szemben is. Ellenem az ugyancsak már többször említett Incze Domokos még „bevetette” az SZDSZ kedvenc fegyverét, mondhatni, hogy az igazi nagyágyúját: a „lekommunistázást”. A választás ün. kampánycsendes napjának éjjelén ez a már említett SZDSZ-csapat végigjárta az 5. körzet területét. Ennek során a fő tevékenységük a plakátszaggatás és az ott még megmaradt plakátomra, az Incze által nekem írt, de igazán a választóknak szóló, gyalázkodó levél ráragasztása volt.⁵⁶ A „Tisztelt Doktor Úr!” megszólítással nekem címzett 15 soros gúnyos hangú levél elején többek között a KDNP-ből, vagyis az Ötpárti Koalícióból való kilépésem is szerepelt. Alatta pedig következett az említett „lekommunistázás”, hogy „a hajdani MSZMP az elmúlt tíz év során kétszer is visszautasította az Ön tagfelvételi kérelmét.” Az SZDSZ-nek, vagyis Incze Domokoséknak még nagyon fájhatott az, hogy éppen a pártjukkal való közös listás választási indulásomat a helyi újságban is lemondtam. Ezért ellenem úgy léptek fel, hogy az említett könyvtáros jelöltjük vagy még más segítőjünkkel együtt „kikutatták” a Megyei Könyvtár Pártalapszervezetének titkára, Fiola Pál által a kaposvári Megyei Könyvtárban titkosan őrzött MSZMP-re vonatkozó anyagokat. Ezekből a dokumentumokból kiemelték a már negyven éve, a pályám kezdete óta oda bekerült MSZMP-vel kapcsolatos iratokat. Ezekben lehettek az én akkori főnökömnek, dr. Bakay Kornélnak, az MSZMP Megyei Könyvtár Kulturális Pártalapszerve titkárhelyettesének az én „sikertelen” pártfelvételemmel kapcsolatos pártfelvételi ajánlásai is.⁵⁷

Nem akarom a cikkem olvasóit még az ezzel kapcsolatos részletesebb adatok közlésével fárasztani. Így például azokkal – az általam „sötétnek” és helyenként erkölcstelennek is tartott – különböző választási praktikákkal, amelyeket a már említett SZDSZ-es csoport ellenem is bevetett. Ma már csak mosolyogni való az a dolog, ahogy az egyébként köztudottan nem templombajáró (?) Bank Tiborné (az akkor cserkészruhába beöltöztetett kisfiával késve, és ezáltal kellő feltűnést is keltve), a Szent József templom szentmiséin is a kampányidőben mindig megjelent.⁵⁸

Történészként viszont közlök három olyan, velem később megtörtént esetet, amik szerintem még ehhez az 1990-es KDNP-s és az ún. Független (MDF-es) politikai szereplésemhez is kapcsolhatóak. Egyszerűen csak azért, mert úgy tűnik, bizonyos politikai erők sohasem akarják még elfelejteni az „akkori dolgaimat”, vagyis azt, hogy nemzeti és keresztény politizálást folytattam.

A 90-es évek elején a Kisgazdapárt Polgári tagozatot szervezett, és ezekre én is meghívót kaptam. Az ún. Polgári Tagozati ülések után különböző „telefonfenyegetések” értek. Ezekről az ún. Kisgazda ülésekről alig értem ugyanis haza, amikor már feleségem azzal fogadott: „telefonon megint megfenyegettek bennünket!” Feleségem azt kérdezte: „Hol voltál?” „Miért?” – kérdeztem én is és először még gyanútlanul. „Azért, mert idetelefonált egy fenyegető hangú illető!” Az ismeretlen ezt mondta: „Tudjuk, hogy hol volt a férje! Mondja meg neki, hogyha jót akar, akkor ne menjen többet oda!” Vagy később egy másik alkalommal megint ugyanez a hang jelentkezett: „Ismerjük a családját is! Még azt is tudjuk, hogy a gyermeke merre jár az iskolában!”⁵⁹ Én pedig elgondolkodhattam azon, hogy vajon miért éppen a Kisgazdapárt Városi és Megyei Irodájában jártamkor éri a családomat ez a telefonfenyegetés?⁶⁰

A másik esetem 1991 tavaszán volt, amikor a dr. Mészáros Balázs leváltása miatt megüresedett somogyi megyei múzeumigazgatói székre többen is pályáztunk. A megyei elnök által meghirdetett pályázatra dr. Jungbert Béla is jelentkezett, aki Székesfehérváron SZDSZ-es, majd MDF-es szakember volt, és aki később diplomataként Izraelbe került. Őt viszont meglepő módon egyhangúlag szavazták meg (talán nem is véletlenül?) az én Szent Koronás plakátjaimat letépkedő, liberális nézetű kollégáim is.⁶¹

2010 után most az „ügyöngkérdéssel” jött elő a szélsőséges Kuruc.info. És éppen azután, amikor a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tartottam a középkori somogyi bencésekről egy előadást. Majd amikor az Echo TV-ben, a somogyi középkori építészeti örökségről szóló tévéadásban is szerepeltem, akkor már egy valóságos „politikai bombát” is robbantottak lejárátásomra. Ebben a főhangsúlyt az Allambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárából általuk jogtalanul (!) megszerzett 6. számú kartonnak a közlése kapta, amit 1988. novemberében Zsoldos Miklós rendőrhadnagy által az én nevemre állítottak ki.⁶² Ez a név nélkül, magát „történész szakembernek” kiadó szerző – az említett régészeti szakmai előadásaimra hivatkozva – az általa ott felsorolt III/III-as „nagyagyúk” közé engem is, egyszerűen »besorolt«.»⁶³ Ennek a lejárató írásnak szerzője még azt is írta rólam, hogy „de készítette ő [azaz én, a szerző] már olyan, a figyelmet magáról elterelő dolgozatot is, amelyben a BM III-as Főcsoportfőnökség hivatásos állományai tagjait foglalta össze”. Ez a dolog is csak egy újabb nyilvánvaló hamisítás, mert én ilyen lajstromot soha nem készítettem és nem is közöltem. A könyvtárakban viszont több helyen megtalálhatóak a sok évnyi kutatásom nyomán kiadott Magyar Holocaust I–IV. sorozat 1998–2004 között megjelent kötetei.⁶⁴

c) A kaposvári 1990-es polgármester és önkormányzati tisztségviselők megválasztása

1990-ben még az újdonsült önkormányzati képviselők közgyűlése választotta meg a polgármestert. Eredetileg az MDF és az ún. kormánypártok közül az FKGP, valamint az

ellenzékiekből a Fidesz is már megkereste Baka Józsefet, hogy vállalja el a polgármesterséget, aki viszont ezt a kérést elutasította.⁶⁵ Ezért végül az MDF, az FKGP és a KDNP polgármester jelöltje Szabados Péter lett.

Vörös Gyula szerint: „Első elképzelésünk nekünk a polgármester jelölről Juhász Tibor volt, aki jó nevű tervezőként inkább a képviselőjelöltséget vállalta, (...) viszont az előbb az 5-ös [?], majd a 4-es körzetben induló Szita Károly jelölt [a Magyarországi Zöld Párt társelnöke – szerző] rendkívül jó benyomást keltett. (...) A mondanivalójával, kiállításával megtetszett a csoportnak.”⁶⁶ Vörös Gyula legutóbbi visszaemlékezésében még az is szerepel: „Emlékszem még arra a mozzanatra is, amikor a csoport döntése után Szita Károly elfogadta a kérésünket a polgármester jelöltségre. Ketten elmentünk a Pártok Házába, hogy közölje ezt az újabb fejleményt a Koalíció [az ötpárti koalíció – szerző] tagjaival. (...) Izgultam, hogy mi lesz, mert tudtam, hogy ezzel a lépéssel nagyon ráléptünk az SZDSZ tyúkszemére...”⁶⁷ Azután a Fideszen belül még volt egy belső megmérettetés, szabályos „versenyvizsga”. Ezután döntöttek csak a két szóba jöhető személy, Szita Károly és Damásdi Miklós közül Szita Károly javára. „Ezután lett csak Szita Károly a Fidesz polgármester jelöltje. (...) Tehát Szita Károly a választás második fordulóján [október 14-én – szerző] már a Fidesz polgármesterjelöltjeként szerepelt.”⁶⁸

Október 28-án, vasárnap délelőtt, az ún. taxissztrájk kezdete után két nappal volt a polgármester választás. Szép Tamás szerint: „Emlékszem, ahogy a kihalt városban a Megyeházán gyülekeztünk. (...) A közgyűlés közben én javasoltam a szünetet, mert délelőtt 10 óraker a két lelkésznek, Bellainak és Szuhánszkyknak istentiszteletet kellett tartani. Egy óra múlva jöttek csak vissza, amikor éppen az egyik polgármester jelölt, Szita Károly beszélt. (...) Hamarosan azonban kis többséggel a mi, vagyis az MDF jelöltjét, Szabados Pétert választottuk meg polgármesternek.”⁶⁹

Ez a választás teljesen szabályos volt. A megválasztott önkormányzati képviselők közül az MDF tizenegy, az FKGP négy, Szabó Lajossal a KDNP egy fővel képviseltette magát, tehát a kormánypártok összesen 16 fővel rendelkeztek. Elképzelhető még az is, hogy Hász Mihály, a Munkáspárt egyéniben nyert képviselője, vagy az MSZP a listán bejutott négy képviselői közül átszavaztak Szabados vagy Szita jelöltségére. Viszont Szita Károly a nyolc Fideszes képviselő szavazatával és a rá még átszavazó képviselők révén sem érte el a polgármesterségéhez szükséges többséget, így alpolgármester lett. Az Ötpárti vagy másképpen a Kaposvári Koalíció SZDSZ-es három képviselője: Bank Tiborné, Pogány Judit és dr. Takács Norbert, de az FKGP négy képviselőjelöltje: Bán József, Dicienti Ernő, Jóföldi Gábor és dr. Szabó Árpádné sem tudta elérni, hogy dr. Takács Norbert (SZDSZ) és Dicienti Ernő (FKGP) még alpolgármester lehessen.

A kaposvári 33 főből álló képviselőtestület – Szabados Péter (MDF) polgármester és Szita Károly (Fidesz) alpolgármester irányításával – ezzel kezdte meg az önkormányzati munkáját. Ennek során először nyolc bizottságot hozott létre. S. Szabó értékelése szerint „az MDF felülreprezentált volt a politikai pozíciók betöltésében. A Kaposvári Ötpárti Koalíció pedig egyértelműen vesztesen került ki a pozíciók elosztásából. (...) *Viszont külön figyelmet érdemel Szita Károly alpolgármester, aki személyének támogatásában már ekkor egységesíteni tudta az egyébként politikailag szembenálló feleket.*”⁷⁰

Az ugyancsak a Megyeházán, októberben megtartott megyei önkormányzati választás eredményét több EKA-párt képviselője egyenesen „botránnyosan manipulálnak” tartotta.⁷¹

„A megyei önkormányzati elnökök, az elnökhelyettesek és a képviselők választásában a falvak küldöttei vetek részt.”⁷² Lengyel Ferenc (FKGP) azt is elmondta, hogy mint résztvevő látta, hogy „odaérkezésük előtt már 60-70%-ban minden le volt fektetve, papírozva, (...) ők csak aláírták a körbeadott íveket”⁷³ Varga Zsolt pedig erről így írt: „Sokan már

elfelejtették, de 1990-ben az MDF-nek is volt megyei közgyűlési elnökjelöltje. Mégpedig dr. Szijártó Henrik bőhőnyi házi orvos és későbbi polgármester személyében. A talpig becsületes és nemzeti érzelmű dr. Szijártó választási ellenfele, Gyenesei [Gyenesei István – szerző] a választáskor - már 1985-től - megyei tanácselnök volt.⁷⁴ A somogyi területen is (nemcsak a sajtónál!) megszervezte a saját politikai túlélését, „ügyesen” kiütve MDF-es ellenfelét. Az 1990-es megyei önkormányzati (közgyűlési) választásokon emlékezetem szerint szavazati joggal rendelkeztek a települési önkormányzatok is, így a régi tanácselnökök - Gyenesei kollégái - létszámfölényükből adódóan tulajdonképpen legyűrték a rendszerváltoztatás somogyi jelöltjeit.”⁷⁵

Példák a 1989–1990-es ún. rendszerváltás somogyi privatizációjából

(A Kaposvári Húskombinát csődjéről és a privatizációjáról) 1990 után a Kaposvári Húskombinát (továbbiakban: Gyár) humánpolitikai vezérigazgatói székébe került Orbán Csaba agrármérnök-jogász-közgazdásznak még tudomása sem volt arról, hogy a tulajdonos, az FM részéről még milyen „rendkívüli feladatok” várnak majd rá.⁷⁶ Orbán elmondása szerint: „1991-ben jártunk az FM Személyzeti Osztályán Budapesten és a búcsúzásnál az ottaniak mondták, hogy <még úgyis találkozunk veletek karácsony táján>”.⁷⁷ Orbán Csaba akkor még nem tudta, hogy miért. Viszont akkori főnöke, Richter Sándor vezérigazgató megmondta neki, hogy „csak azért, mert ajándékokat kell vinni az FM Személyzeti Osztály számára. Mégpedig a világhírű Gyenese-recept szerint pácolt és kicsontozott, kolbászhússal töltött disznólábakból, de csak néhányat (heten voltak az FM SZO-án!) kell majd felvinnie.” A különös sztori viszont már abból adódott, amikor Orbán Csaba az ajándékosztásból megmaradt két disznólábat a Parlamentbe vitte át Soltész István parlamenti titkárnak és titkárnőjének. „Az örök az átvilágításnál engem ugyanis terroristának véltek, aki éppen két levágott kezét visz...”⁷⁸

Mi is történt később a megye kiemelt üzemi státusú és nagy gazdasági hasznot hozó Gyárával, az ún. Húskombináttal?

A Somogy Megyei Rendőrfőkapitányság 1988. október 27-i vezetői értekezletén készült emlékeztető szerint „lehetővé vált a gazdasági egységek számára az önálló külkereskedelmi jog megszerzése, jelenleg ezzel megyénk területén 5 gazdasági egység és 3 magánszemély rendelkezik. Közülük a Kaposvári Húskombinát (7400 Kaposvár, Vöröshadsereg út 68.) a megye legnagyobb vállalata. (...) Évi exportja a világcipari ár változásától függően 27-30 millió dollárt tesz ki nyugati relációban.”⁷⁹

Ez az 1988–1990-es évek között kiemelt termelési hozammal rendelkező és működő Gyár 1992–1993-ra mégis gyakorlatilag tönkrement, vagyis egyszerűen csödbe ment.

Mit mondott, vagyis inkább mit írt le a Gyárnak erről a leépülési folyamatáról az ottani vezérigazgató-helyettes, dr. Orbán Csaba? „Amikor 1990 után az üzembe kerültem, a Gyár már különböző termelési egységként, megbontva és különböző önálló jogi személyiségű gazdasági egységekből állt. Így az export, a belföldi, szállító, energiaszolgáltató és hulladék-feldolgozó üzemet a Gyár, mint tulajdonos csak »irányította«. Viszont a Gyár tulajdonosként már közvetlenül »működtette« a belső ellenőrzést, a személyzeti ügyet, a könyvelést, a munka- és egészségügyet, a jogi-, igazgatási, informatikai és műszaki rendszert, a vagyon-és tűzvédelmi, a munkabiztonsági szervezetet, a gondnokságot, a hűtőházat és végül a szakszervezeti rendszert - ez utóbbi az összes Kft-vel közös volt. Ez a központi Gyár egyedül végezte viszont a nagyon fontos felvásárlásokat. Ezekért viszont – tudomásom szerint – a Gyár nem fizetett. A Gyár által felvásárolt árukból a Kft-k vásároltak, de az általuk készített árukat már saját maguk értékesítették. Ebből jött létre a jelentős mértékű <körbetartozás>.”⁸⁰

Mindezt a „konfliktus együttest” a Kisgazdapárt révén Budapestről lekerült Gáti Ete gépész-üzemmnök próbálta kezelni, de eredménytelenül.⁸¹ Eközben a tulajdonos, az FM a Gyárat továbbra is így működtette. A kft.-k eladogatták a még értékesíthető vagyont, így a részvényeket, termékeket, járműveket, mert ezekből ideig-óráig még működni tudtak. Egy párizsi francia-banki cég átvilágította magát a Gyárat is, de utána sem találtak rá vevőt.⁸²

„Közben a kormány [az Antall-kormány – *szervő*] részéről Csurka István fia - aki Kaposváron Mezőgazdasági Szakközépiskolát végzett! - kezdte vizsgálni az elsőszámú vezetők szakmai alkalmasságát.⁸³ Az alkalmassági vizsgát követően a tulajdonos, az FM felmondott Marosán László vezérigazgatónak, akit rövidebb ideig megbízottként az addigi műszaki igazgató, Richter Sándor követett.”⁸⁴

A központi Gyár (Húskombinát) fizetésképtelen lett a szállítói felé, így már a pénzügyes vezérigazgatónak, Schmiedt Ottónak kellett a csődöt bejelentenie. Az ötmilliárdos termelési érték pedig a töredékére esett vissza. Ezután következett a 2500 fővel működő Gyárban az 1700 főt érintő munkásleépítés.

„Előre látható volt a fizetésképtelenségnek a bekövetkezése, mert a különböző gyár- és üzem egységek (Kft-k) kapun belül egymás ellenérdekeltjei lettek, holott az egymásrautaltság nyilvánvaló volt: mind gyártástechnológiai, mind gazdasági- és pénzügyi szempontból is.”⁸⁵

Többen is megpróbáltak ezen a helyzeten segíteni. Az egyik segítő, Károlyi Menyhért erről a következőket írta: „Amikor már a LIGA választott megyei elnöke és a mezőgazdasági ágazatának kezdetben az ügyvivője, majd az elnöke voltam, újra lehetőségem nyílt a kaposvári Húskombinát ügyével is foglalkoznom. (...) A Húskombináttal, a malommal és a cukorgyárral olyan megegyezést akartam, amely a szükséges létszámcsökkenéseket egybehangoltan volna. (...) Sajnos az MSZOSZ és a régi rendszer hívei ezt megghiúsították. (...) Szorgalmaztam, hogy a spanyol befektetők az itteni magyar mangalica sertésből a kaposvári húszüzemben, az ott meglévő magas szintű gyártási technológiával, a magyar munkavállalók segítségével, magyar védjeggyel ellátva gyártsák a világhírű spanyol sonkájukat.”⁸⁶

„Időközben pedig a Gyár vezetői, Schmiedt Ottó és Richter Sándor Milánóba kiutazva az ottani export kiállításon Gyenese István sonkapácolása révén még szép szakmai sikert is elértek. Ebben a Magyar Nagykövetség ottani kereskedelmi attaséja, dr. X. István, a Kaposvári Gyár későbbi igazgatója is nagyban segítette őket. Az említett vezetőknek a milánói kiállításról való visszaérkezése után pedig a Budapest Investment Rt. megkezdte a Gyár felszámolását.⁸⁷ Az említett Rt. a győri Paszománygyár volt igazgatóját nevezte ki csődbiztosnak. A csődbiztos a régihez hasonló módon ugyancsak leépítéseket és vagyonértékesítést végzett. Végül a Budapest Investment Rt. értékesítette a gyárat, amelyet Pini úr és a mögötte álló olasz befektető csoport vásárolt meg. Az új Kaposvári Húsipari Cég igazgatója pedig Dr. X. István, a korábban Olaszországban szolgált magyar diplomata lett.”⁸⁸

(A somogyi rendszerváltás-kori privatizáció másik vesztese, a kaposvári cukorgyár)

a) A Cukorgyári Szabad Szakszervezet megalakulásáról

Már a Valóság 2012. novemberi számában közölt tanulmányomban írtam arról az ezzel kapcsolatos 25 doboznyi dokumentum anyagról, amelyet Károlyi Menyhért helyezett el a kaposvári Megyei Levéltárban.⁸⁹ A számomra is megismerhetővé vált alapvető dokumentumokból világosan kiderült, hogy a Cukorgyári Szabad Szakszervezet támogatta – a megfelelő törvényes keretek között – a munkavállalók és a magyar gazdaság érdekeit alapvetően szolgáló kívánó privatizációt. A CSZSZ szerint elképzelt és megfelelő módon végrehajtott cukorgyári privatizációra azonban soha nem kerülhetett sor. A CSZSZ vezető képviselői, illetőleg ügyvivői kénytelenek voltak küzdelmet folytatni a gyár privatizációját „a saját elképzelése vagy érdeke (?) szerint” végrehajtó vállalati igazgatóval, Kováts Imrével és körével.⁹⁰

Küzdelmük azonban nem volt eredménytelen. A CSZSZ egykori elnöke a parlament által létrehozott, ún. Cukorbizottságnak adott át 2012-ben dokumentumokat, amelyek alapján mondták ki, hogy a cukorgyárak akkori privatizációja törvénytelen volt. A velük kapcsolatban javasolt bírósági eljárás – az ügy elévülése miatt – viszont már elmaradt.

Károlyi Menyhért és Csajághy Károly egy jelentős, de a nyugati piacra nem szállító gyárnak tartotta a kaposvári cukorgyárat. Szerintük: „Az 1985-ben az 1200 főt is elérő munkáslétszámból 800 fő állandó volt. Az utóbbit a kampány idején duzzasztották fel még többszáz fővel”.⁹¹ A gyár egyik fő beszállítója, a volt mernyei piarista uradalom mai tulajdonosa, Pásztohy András 1990-ig a mernyei tsz elnöke, utána pedig az MSZP országgyűlési képviselője, a Mezőgazdasági Bizottság tagja, majd elnöke volt.⁹²

Csajághy Károly is úgy emlékezik, hogy a Kaposvári Cukorgyár vezetői már 1989 óta kapcsolatot tartottak az osztrák Agrarával. „A már nem működő egyik gyárából kazánokat és más gépeket vásároltunk. Fedezetül – az igazgató kérésére – a szombati és a vasárnapi műszakpótlékainkat és még mást is a modernizációért felajánlottunk.” „Az osztrák cukoripari kollégák megígérték, hogy támogatják - a körülményeinkhez képest amúgy jól működő - kaposvári gyárunk modernizációját.” Ezzel folytatta nyilatkozatát a 2010-2013. között folytatott beszélgetéseink során Károlyi Menyhért, a cukorgyár egykori erősáramú technikus, vezető elektrikusa és a cukorgyár Vállalati Munkaügyi Döntőbizottságának elnöke, aki előbb csak a vállalati, majd az országos LIGA szakszervezet megyei elnöke és a LIGA Országos Mezőgazdasági Ágazatának Vezetője (ügyvivője) lett.⁹³ Elmondásuk szerint 1989 végétől vagy 1990 elejétől alakult ki az ún. konfliktushelyzet a vezetők egy része és Kováts Imre igazgató csapatának tagjai között. Az igazgató elmondta, hogy a Németh Miklós kormánya nyomán törvényesített spontán privatizáció szabályai szerint gyorsan privatizálni szeretné a gyárat. Ezután Ház László műszaki igazgatóhelyettes, Csajághy Károly főmérnök, Beke István, az MSZOSZ gyári titkára és Károlyi Menyhért döntőbizottsági elnök elhatározták, hogy ezt így nem engedik megvalósulni. Szerintük ugyanis szükségesek a megfelelő garanciák, valamint a kapacitás növelő fejlesztések, az új termékek előállításának a lehetőségei (biogáz, etanol, izocukor, villamos energia, különböző takarmányok stb.). Arra is fő hangsúlyt helyeztek, hogy a vállalati részvények 25,1%-a az itteni munkavállalók tulajdonába kerülhessenek.⁹⁴ Ezeknek a feltételeknek a biztosabb megvalósulása céljából először valóságos harcot kellett vívni a Cukorgyár igazgatójával, illetőleg az őt támogatók körével. Ennek érdekében 1991. január 11-én, 25 fővel megalakították előbb a Cukorgyári Szolidaritás, majd a Cukorgyári Szabad Szakszervezet néven a szakszervezeti érdekvédelmi szervezetüket. Ennek a választott ügyvivői Károlyi Menyhért, Komlóssy Zoltán, Kotánszky Géza, Molnár Gyula és Novacsek Péter voltak. A megalakulással kapcsolatos Tájékoztató levelet az új szakszervezet nevében és a többi ügyvivő aláírása nélkül Novacsek Péterre bízták.⁹⁵

A Novacsek Péter aláírásával, január 14-én általa az igazgató titkárságán leadott Tájékoztató levélre Kováts Imre igazgató már másnap írásban válaszolt, levelét csak Novacsek Péternek címezve: „(...) a tájékoztatást tudomásul vettem. A nyilvántartásba való bejegyzés időpontjától a szakszervezet részére a Munka Törvénykönyvében meghatározott jogosítványok gyakorlását biztosítom.”⁹⁶

Károlyi Menyhért szerint „Novacsek Péter a levéllel együtt »eltűnt« és csupán hetek múlva került elő, ahol a testvérénél »bújdogolt« [?!]. A levelet még akkor sem adta át nekem, mert úgy gondolta, hogy <azt az Elnökség minden tagja megkapta>.”⁹⁷ Az ezzel és a bejegyzéssel kapcsolatos adminisztrációs problémák miatt elvesztegetett idő alatt az igazgató véghez is vitte – az új szakszervezet által kidolgozott garanciák nélkül – ezt a nagyon fontos „spontán privatizációt”. Ez mindenféle versenytárgyalás nélkül, csak az osztrák AGRANA mint egyedüli résztvevő „meghívásával” valósult meg.⁹⁸

b) A Cukorgyári Szabad Szakszervezet „felső támogatás” nélküli privatizációs harca

Ezen a címen már létezik egy háromoldalas kéziratos összegzés is, amely 2010 februárjában készült.⁹⁹ Ebben az szerepel: „A kapacitás növelésének korszerű műszaki kialakítása, a több lábon való állás - a cukorrépából biogáz, a kukoricából izocukor, a takarmánybúzából bioetanol és az említett növényekből állati takarmány készíthető - és a szervezeti-működési átalakulás szükségessége már 1988-89-ben megfogalmazódott. (...) Viszont az átalakítást egyfajta diktatúraként kívánta létrehozni K. Imre igazgató, hogy segítségével megőrizhesse hatalmát. (...) Ez a konfliktus viszont még egy bizalmatlansági indítványt is szült. Ez K. Imrét tette felelőssé a kialakult helyzetért, annál is inkább, mivel szerintünk a spontán privatizáció során törvénytelenül és jogszerűtlenül járt el. A német Süd Zucker leányvállalata, az osztrák AGRANA ekkor szerzett mintegy 30%-ban tulajdont a Részvénytársaságban. Ők úgy gondolták, hogy ez felhatalmazza őket arra, hogy K. Imrének »pallosjogot« adjanak velünk szemben, az ún. igazgatókkal, a »lázítókkal, a munkavállalók félrevezetőivel« szemben.¹⁰⁰ A régi rendszer hívei és elkötelezettjei - K. Imre irányításával - hatalmukat féltve, ellentámadásba lendültek. (...) A megfélemlítéseken túl az alternatívát kívánók eltávolítása volt a fő cél. (...) Különösen élesedett a harc 1990 nyarától, mert egy kormányrendelet előírta 1990. szeptember 15-ig az igazgatók megerősítését. Csajághy Károly szerint „Ház László – aki már 1985-ben is pályázott az igazgatóságra – erős vetélytársa volt Kováts Imrének. K. Imre a legkülönbözőbb módon megpróbálta megakadályozni azt, hogy Ház László pályázata nyerjen.”¹⁰¹ 1990. december 10-én Kováts igazgató alkalmatlanságra hivatkozva felmond Ház Lászlónak. Rá egy nappal később, december 11-én Kováts Imre megindítja a fegyelmi eljárást Károlyi Menyhért SZB-tag, a Vállalati Munkaügyi Döntőbizottság elnöke ellen.¹⁰² A következő napon pedig Károlyi Menyhért átadja főnökének, Kováts igazgatónak a már november 10-ére keltezett, 17 fő aláírásával ellátott bizalmatlansági indítványt.¹⁰³ „Végre Sebestény Tamás megyei tanácselnök bíró segítségével - több hónapos késéssel - megkezdődött a bírósági ügyem tárgyalása.”¹⁰⁴

Ekkor következett be még egy emberi tragédia is. A Ház László és Károlyi Menyhért védelmében dr. Kecskés Rezső vállalati munkaügyi jogtanácsos járt el, aki úgy vállalta el az ügyet, hogy beutalója volt a Balatonfüredi Szívkórházba. 1991. februárjában, a bírósági tárgyalás közben Károlyi Menyhért mellett ülve érte a szívroham, aminek következtében meghalt.¹⁰⁵

Az igazi vád Károlyi ellen „a gyári privatizáció kapcsán az izgatás, lázítás és a munkavállalók félrevezetése” volt. A bírósági ítélet a fegyelmi eljárást ellene megszüntette és Károlyit „munkakörébe a felfüggesztése időpontjától, a munkabére kifizetésével együtt” visszahelyezte. Viszont a szigorú megrovása megmaradt, s ezért Kováts Imre őt a régi helyére nem vette vissza, hanem csak alacsonyabb munkakörben helyezte volna el.¹⁰⁶

A LIGA elnöke, dr. Óry Csaba segítségével Károlyi Menyhért a Süd Zucker Üzemi Tanácsa és a Szakszervezete képviselőivel, valamint az AGRANA igazgatóival is sikeres tárgyalásokat folytatott Ausztriában és Kaposváron. „Ennek az lett az eredménye, hogy engem ugyan soha nem engedtek az eredeti munkakörömben újra dolgozni a gyárban. Viszont a Szakszervezetünk [a CSZSZ – szerző] működhetett és én is mint az elnöke be-mehettem a gyárba. Az akkori igazgatóságot, s vele Kováts Imrét az 1991-es közgyűlés menesztette.”¹⁰⁷

Ház László igazgatóhelyettes és Károlyi Menyhért Vállalati Munkahelyi Döntőbizottsági, majd CSZSZ-LIGA Elnök már 1990-től próbál jogorvoslatot találni a privatizációs ügyekben, a legmagasabb szinteken is. 1990. december 2-án magához az igazságügy-miniszterhez, dr. Balsai Istvánhoz fordultak ez ügyben levéllel.¹⁰⁸ Azután Szabó Tamás privatizációs miniszter következett. A neki küldött levélre csak Vas Mária titkárságvezető válaszolt.¹⁰⁹ Sárossy László, az FM

Politikai Államtitkára a neki küldött levelet illetékességből egyenesen a Kaposcukor Rt-ben 65%-ban részvénytulajdonos ÁVÜ-höz küldte tovább. Onnan a CSZSZ-nek az ÁVÜ Vagyonkezelési Igazgatóhelyettese, Rákos Péter szignált egy, már mindent „rendben találó” válaszlevelet.¹¹⁰

Molnár Gyula és Károlyi Menyhért, mint a CSZSZ és a LIGA Szakszervezet ügyvivői is hiába kértek segítséget ügyükhöz az MDF frakciótól, név szerint dr. Tóth Lászlótól.¹¹¹ 1991 első felében már Antall József miniszterelnöknél is bejelentkeztek: „Tisztelettel bejelentjük Önnek, hogy a Független Szakszervezetek Demokratikus Ligájához csatlakozott Cukorgyári (Szolidaritás) Szabad Szakszervezet szolidaritást vállal a Szabad Szakszervezet Munkásszövetség által szervezett sztrájkjal”.¹¹² A kaposvári cukorgyári szakszervezetisek levelére két nap múlva a Miniszterelnöki Titkárság vezetője, dr. Szentgyörgyi András a számunkra már azt az ismerős szöveget válaszolta, hogy „levelét megküldtem a Munkaügyi Minisztérium Politikai Államtitkárának”. Innen viszont már maga az államtitkár, dr. Schamschula György – az ugyancsak gyorsan megküldött – válaszában megírta, hogy „a kormány a közeljövőben rendeletben kívánja szabályozni a privatizációval kapcsolatos munkavállalói beleszólást”.¹¹³ Előtte hiába kereste meg Ház László és Károlyi Menyhért a Kaposcukor Rt. Felügyelőbizottságának és Közgyűlésének elnökét, dr. Mario Reyzek igazgatósági tagot is.¹¹⁴ Végül 1991. szeptember 11-én, a Cukorgyári Szabad Szakszervezet Ügyvivő Testülete a Kaposcukor Rt. közgyűléséhez egy minden problémára kiterjedő *állásfoglalást* készített. Azzal, hogy: „Szakszervezetünk javasolja az igazgatók visszahívása után az Alapszabály módosítást: az igazgatóság 5-6 tagú legyen, ebből 3-4 tag a Cukorgyár alapvető területeinek pályázat alapján választott vezetője, 2-3 tag a tőkés partnerek által kiválasztott szakember legyen. Elnököket az igazgatóság tagjai maguk választják.”¹¹⁵

A Kaposcukor Rt.-ben történő, ésszerűen javasolt szakszervezeti változtatást elsőnek éppen a többségi (65%-os) magyar tulajdonos, az ÁVÜ képviselőjében a rendkívüli közgyűlésen megjelent dr. Tímár András „torpedózta” meg. A dr. Tóth Tibor FM államtitkárhelyettes által ideküldött „bizottság” tagjai is itt csak megfigyelők lehettek.¹¹⁶ A Közgyűlés ugyan az igazgatóságból leváltotta Kováts Imrét, viszont törvénytelenül – mert nem lehet egyszerre két gyár igazgatója – a petőházi igazgatót, Fábíán Károlyt nevezték ki helyébe megbízott igazgatónak. Ugyanakkor a munkavállalói oldalt egyedül képviselő Csajághy Károly is hamarosan kikerült a Felügyelő Bizottságból.

1992. december 29-én Károlyi Menyhért, mint a LIGA Szakszervezet Mezőgazdasági Ágazatának megválasztott elnöke hiába adta át személyesen, a kaposvári Megyeházán az ÁVÜ igazgatójának, dr. Csepri Lajosnak a CSZSZ által a kaposvári Cukorgyárral kapcsolatban összegyűjtött anyagokat kivizsgálásra.¹¹⁷ Végső soron így áron alul, 2,5 milliárd Ft-ért „elprivatizálták” az orosz/szovjet piac egyik fő szállítójaként jegyzett kaposvári cukorgyárat.

A régi, a pártállami szakszervezet, az MSZOSZ megyei vezetői, így dr. Egerszegi László, majd Svajda József is elégedett lehetett. Ők már a Kaposcukor Rt.-nél, egy ottani nagygyűlésen, Nagy Sándor országos elnökük szónoklatánál is elmondták, hogy az osztrák cég, az AGRANA számára történt gyors privatizálás lehetett csak a „legjobb”.¹¹⁸

(A megyei pártújság, a Somogyi Néplap privatizációjáról) Az MSZMP Megyei Bizottsága, majd az MSZP lapjának, a Somogyi Néplapnak az 1990-es áprilisi privatizálását, vagyis a jóval az árán aluli eladását levezénylő dr. Kercza Imrét a szerző is megkérdezte a rendszerváltásról és általában a somogyi privatizációról. A ma már nyugdíjas egykori főszerkesztő kérdéseimre – botjára támaszkodva – röviden így „értékelte” az 1990-es magyar rendszerváltást: „A magyar politikai vezetés eladta az országot bagóért a karvaly főkének! Nem maradt nekünk mára más, csak a cinizmus.”¹¹⁹ Mit ír viszont a Somogyi Néplap akkori privatizációjáról Varga Zsolt újságíró? Varga, aki belülről látta az eseményeket, erről nekem ezt írta: „Személyes, közvetlen tapasztalataim vannak, hiszen

aktív résztvevője (esetenként elszenvedője), tanúja voltam az eseményeknek. (...) Egy progresszív szárny - körülbelül a szerkesztőség fele, akik közé én is tartoztam - nem támogatták az országgyűlési választások előtti gyors lapprivatizációt.¹²⁰ A másik fele viszont Kercza Imre és Bíró Ferenc vezetésével a lap minél gyorsabb eladását, átjátszását támogatta.¹²¹ Troszt főszerkesztőként hezitált, de hallgatólagosan a progresszív csoportot támogatta.¹²² (...) Kerczáék viszont mindenképpen el akarták kerülni az állami tulajdont, így külföldi tulajdonosoknak álcázott magyar befektetőkkel tárgyaltak a háttérben, végül az Axel Springernél kötöttek ki. (...) Az egyébként német (hamburgi) és jobboldali orientált-ságú Axel Springer *magyarországi megteremtői az erős MSZMP kötődésű Bayer József és Nemes Péter (MTV párttitkár) voltak, vagyis Kercza vezényletével a pártállamisok szerezték meg a lap tulajdonjogát, méghozzá 'jól' időzítve, 1990. áprilisában, éppen a választások után, de még az Antall-kormány hivatalba lépése előtt.* (...) A Fidesz tüntetése miatt Troszt lemondott, Kercza viszont maradt, és meg alapították 1990. április végén a Somogyi Hírlapot, amelyet tudomásom szerint 1,2-1,3 millió forintért szerzett meg az Axel Springer. Különben a »jogelőd«, a Somogyi Néplap 400-500 millió forintot ért az akkori vélemények szerint.¹²³

A történész a Somogyi Néplap, majd a későbbi Somogyi Hírlap akkori főszerkesztőjének, Kercza Imrének és az újságírójának, Varga Zsoltnak nyilatkozatai alapján – az említett napilap 1990. áprilisi privatizációjával kapcsolatban – „történelmi tényként” csak a következőket rögzítheti. A 400-500 millió forintot érő napilap eladása valóban „bagóért”, vagyis eredeti értéke kb. harmincadrészéért, azaz 1,2-1,3 millió forintért történt. Így viszont a vevőnek a „karvaly tökeként” való szerepeltetése reális. Mivel a főszerkesztő és a párttitkár balos csapata volt az eladó, az így létrejött üzlethez az új „politikai vezetésnek”, vélhetőleg a kormánynak (?) semmi köze nem lehetett. Hiszen világosan kiderült, hogy éppen Kercza Imre és a szerkesztőségi párttitkár, valamint a kiadó igazgatója volt az, aki „gyorsan”, még az Antall-kormány tudta nélkül túladott az MSZMP-MSZP lapján.¹²⁴

Az MSZMP-MSZP megyei elnöke, Sárdi Árpád erről az ügyletről a másik kaposvári megyei lapnak, a Somogyországnak azt nyilatkozta, hogy „egyszerű rablás volt”.¹²⁵ Incze Domokos, az SZDSZ somogyi koordinációs bizottságának ügyvivője szerint „hiába kiabál farkast az, aki az ordast küldte, csak a látszat kedvéért csap lármát. Az MSZMP vagyonleltárából ügyesen kijátszották a megyei lapokat.”¹²⁶

Az olvasók és a közvélemény is tiltakozott, de hiába.¹²⁷ A Somogyország akkori új szerkesztősége is megkérdezte dr. Kercza Imre főszerkesztő és Pordány H. László kiadóigazgató véleményét erről, ők azonban nem nyilatkoztak.¹²⁸ A Somogyi Hírlap szerkesztőségében néhányan azért rájöttek, hogy a helyi újságnak ki is lett az igazi irányítója. „Ekkor, 1991-ben volt az, amikor rájöttem, hogy a megyei napilap tényleges politikai irányítója Gyenesei.”¹²⁹

(Az Antall-kormány-ellenes új somogyi „irodalmi lap”: a MÁS KOR is megszületik) A Somogyország szerkesztősége és tulajdonosa pár hónappal ezelőtt, 1989 őszén megváltozott és ezzel a lap valódi nemzeti és nem a liberális értékeket valló sajtóorgánium lett. Az eredetileg Gyenesei István megyei tanácselnök által szponzorált lap éléről távozott ugyanis az 1989-es lapalapító, főszerkesztő Varga István. A Somogyi Néplap régi, 1982–1988 közötti újságírója és az 1989-es Somogyország főszerkesztője, Varga István viszont az új nemzeti kormányt még burkoltan, de már erősen kritizáló, a társadalmi és kulturális új megyei lapot alapított MÁS KOR néven. A Kaposvári Építők Sport Klub elnöke, Stier István kiadásában megjelentetett új lapban Utassy József író-költő Szívélyes Ajánlás című versében például az új kormánynak ajánlva azt írja: „Ezt!

Minden kormánynak: ezt ni! (Hogy legyen min nevetni, hogy legyen min nevetni)”.¹³⁰ A rendszerváltozás kori magyar társadalom, de főképpen a magyar nép akkori „tragikus helyzetéről” is szerepel benne egy „balladaszerű” kiáltvány az „Otthon vagyunk-e itthon?” címmel.¹³¹ Tovább idézve az írást: „Megrettenve, hitünkben és reményeinkben megfogyatkozva tekintünk sokat szenvedett hazánkra. A meggyalázott és megalázott, az élet alatti élet színvonalára süllyesztett, földre sütött szemű nép kire, milyen földi vagy földöntúli hatalomra vagy személyre emelheti bizakodva tekintetét? (...) S közben a Parlamentben, a Kormányban a ma már bizalmatlanságunkat élvező megválasztottak, mintha – fáradságot és időt nem kímélve – egyfolytában azon töprengenének, *hogyan lehetne még növelni a nép terheit...*”.¹³²

Ezekkel a sajtókkal és különböző írásokkal kapcsolatban írja a már többször is idézett, a Fidesz akkori egyik vezető helyi politikusa, Vörös Gyula: „Akkor már látható volt, hogy a sajtó üti-vágja az új hatalmat, és az emberek egy részében hamis nosztalgia kezd kibontakozni. (...) Valószínűleg én is akartam hinni benne, hogy az MSZP már nem olyan, mint az MSZMP volt. Nyilván sokkal »emberarcúbb« képet mutattak, elvesztvén politikai hatalmukat.”¹³³

Szücs István, az Antall-kormány helyettes államtitkára 2012-ben elmondta egy tévéműsorban: „A kormány [az Antall-kormány – szerző] tagjai a róluk szóló újságcikkek híreit olvasták és a műsorokat hallgatták és nekik próbáltak megfelelni”.¹³⁴ Ebből következett az, hogy a baloldali, főképpen a liberális média megpróbálta irányítani és időnként megzavarni a kormányt.

Lakatos Pál Vasárnapi Újság című rádióműsorában, majd írásában is az szerepelt: „Mark Palmer és az itt lévő amerikai diplomaták sokat tettek az igazi rendszerváltás ellen, (...) amikor elsőbbséget adtak a neoliborális, volt maoista köröknek, s tagjaikat befuttatták a Szabad Európa Rádióon keresztül”.¹³⁵

Körösi Imre MDF-es országgyűlési képviselő elmondta Lakatosnak, hogy a Szabad Európának „volt egy rendkívül erős »KGB-s szárnya«, amely a sajtón, a zenén keresztül jutott be Magyarországra. (...) Híressé és hírhedtté tették az úgynevezett SZDSZ-es fiúkat, (...) és ha már Nyugaton mondják valakiről, hogy hős, akkor biztos az is”.¹³⁶

Ahogy Bogár László is írja róluk: „Részben azok az értelmiségi eliteszoportok voltak, amelyek a közbeszédet irányították.”¹³⁷ Országosan mindenképpen „ezek a közbeszédet befolyásoló medianagyhercegek hozták létre a hamis diskurzust, tehát ők zárták a hamis értelmezés ketrecébe a magyar társadalmat.”¹³⁸

Vagy itt a „Vörös Somogyban” még az is számított, hogy egyáltalán kik voltak a Szabad Európa Rádió számára még az elérhetőek?¹³⁹

Epilógus avagy gondolatok a somogyi rendszerváltás témájának befejezéséhez

A mai napig is a közbeszédben, de főképpen a napi sajtó hasábjain nagy vita folyik arról, hogy a tulajdonképpeni rendszerváltás, a privatizáció és a vele is összekapcsolható ún. igazságtétel hogyan és milyen okokból maradhatott el. Az a folyamat, amelyet 1993-ban ugyan még csak elméletileg, de azért már jól meghatározta Szabó Tamás privatizációs miniszter: „A magángazdaság és privatizáció: a rendszerváltás kulcsfolyamata”.¹⁴⁰ Szabó azt is nagyon jól tudta, hogy a „spontán privatizáció időszakában végrehajtott átalakítással konzerválni lehetett a meglévő termelési struktúrát, egyértelműen erősíteni lehetett a vállalatvezetés pozícióit, zavaros helyzetet teremtve a tényleges privatizáció számára, és mindez

számos lehetőséget adott az állami vagyon eltüntetésére”.¹⁴¹ Ennek az óriási kártételét viszont teljességgel csak az elődökre hárította: „a felelőség azokat terheli, akik az elmúlt rendszerben a spontán privatizációs folyamatokat elindították”.¹⁴² Ungváry szerint „egy Pozsgay–Antall tandem igenis a nemzeti kibontakozást hozhatta volna”.¹⁴³ Vele vitatkozik Ugró Miklós, mert szerinte viszont: „elképzelnem sem tudom, hogy államfőként Pozsgay Imre megakadályozta volna a *rablóprivatizációt, kiküzdötte volna az igazságtételt, ugyanis a rendszerváltás ezeken siklott ki*”.¹⁴⁴ Így jött létre az a helyzet, hogy Óvár L. Tamás szerint: „Kialakult ugyan egy dúsgazdag »elit« (a vagyonuk önmagában kevés ahhoz, hogy elhagyjuk az idézőjelet), viszont a szegények, »a rendszerváltás vesztesei« mára még szegényebbek lettek”.¹⁴⁵

Hankiss Ágnes, a Hamvas-intézet vezetője másokkal együtt úgy véli, hogy „a kommunista titkosrendőrség leginkább a gazdasági életben érezte befolyását 1990 után”.¹⁴⁶

Hankiss állítását szerintem jól igazolja egy kaposvári példa is. A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán 1986-ban végzett Zsoldos Miklós mint titkosszolgálati tiszt, rögtön a Kaposvári Ruhagyár Közgazdasági-számviteli osztályának vezetőjeként helyezkedett el. A Kaposváron többeket is ellenőrző és beszervezésükkel megbízott egykori III/III-as ügyosztályi tiszt később szép karriert is befutott. Zsoldos ugyanis a biztosítási cégekhez kerülve, több lépcsőn át, 2000-re már az osztrák anyacég-székhelyű Union Biztosító magyarországi elnök-vezérigazgatója lett.¹⁴⁷

Amin a publicisták negyedszázad után értekeznek és vitatkoznak, azzal kapcsolatban Antall már a kormányzása második évében, 1991. nyarán elmondta – ugyan még bizalmasan – a „véleményét” régi évfolyamtársának, a nép-nemzeti Dobszay Károlynak. Antall szerint ugyanis a rendszerváltás tönkretévői és a fő haszonélvezői, az úgynevezett „barát-árulók nem nemzeti liberálisok voltak, hanem kozmopolita liberálissá vedlettek át, akik a magyar gazdaságot rávezették a <gazdasági Trianonra>”. Ez az általuk „felgyorsított privatizáció hasonlatos a török kiűzése utáni Újszerzeményi Bizottság működéséhez, amikor a magyar tagjai is egyetértettek sok-sok magyar nemes földjének elvesztésével, a külföldiek vagyonszerzésével”.¹⁴⁸ Dobszay hangsúlyozza azt is, hogy Antall az „ebben föludas” SZDSZ-nek is sok engedményt tett, de arra nem gondolt, hogy „a liberális párt zsaroló politikát folytat kormánya ellen. (...) Ugyanakkor Antall nagyon bízott a nyugat-európai, főleg a németek baráti támogatásában, (...) de azt kellett tapasztalnia, hogy a baráti segítség helyett fokozatosan zsarolás lett a nyugat-európai segítségből.”¹⁴⁹ A publicisták közül Ungváry ugyancsak azt állítja, hogy „1989–90 fordulóján már kezdett világossá válni – ami később bizonyítást nyert –, hogy a szemben álló felek már nem az ösbolsevikok és a rendszerváltók, hanem a globalisták és a nemzetiek”.¹⁵⁰ Erről Somogy megye vonatkozásában egyfajta konklúziót von le Varga Zsolt, a Somogyi Hírlap akkori újságírója, az MDF 2006-ban lemondott megyei elnöke: „Hosszú történet, de a lényege az, hogy a kilencvenes években a kormánynál jóval erősebbek voltak a helyi rovott múltú hatalmasságok.”¹⁵¹

JEGYZETEK

- 1 MAGYAR Kálmán: *A Somogyi Keresztény Koalíció rövid története és az 1990-es választási szerepe* MTA–ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport Évkönyve 2010/2011. (szerk. RÉFI Attila és SZIKLAI István) Budapest, 2011. 59/39.jegyz. (Továbbiakban: MAGYAR i. m. 2011.)
- 2 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban I. füzet. Beszélgetés Ficzere Mátyással (Kaposvár, Pécsi utca 49. 2010. november 4-én* Kézirat, Kaposvár, 4–5.; MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban I. Az ellenzéki (EKA) pártok megalakulásáról és a helyi pártalapítók 1988–1990 közötti szerepéről* Valóság 2012/11. 89/39. jegyz.; valamint MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban II. Az ellenzéki (EKA) pártok és Király Béla szerepe az 1990-es első somogyi szabad választásokon* Valóság 2013/2. 76, 81/58–60. jegyz. (Továbbiakban: MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. és MAGYAR i. m. Valóság 2013/2.)
- 3 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban I. Beszélgetés Ficzere Mátyással (Kaposvár, Pécsi utca 49. 2010. november 4-én* Kézirat, Kaposvár, 4–5.
- 4 LÁSZLÓ Jenő: *Mikor és hogyan kezdődött a rendszerváltás?* Kézirat, dr. László Jenő 2010. március 2-án elhangzott előadása a MAG öszszejeövetelén, megküldve a szerzőnek e-mailben, 2010. április 20. 7–8. (Továbbiakban: LÁSZLÓ i. m. 2010.); Horn Gyula 56-os múltjáról és az 1990-es országgyűlési választási szerepléséről ld. MAGYAR i. m. Valóság 2013/2. 75., 81/55. jegyz.
- 5 VAS András: *A rendszerváltó liberális képviselő, aki soha nem szólalt fel* Somogyi Hírlap, 2009. november 1. – <http://www.sonline.hu/somogy/kozelet/a-rendszervalto-liberalis-kepviselo-aki-soha-nem-szolalt-fel-267062>
- 6 VAS i. m. 2009.; az SZDSZ akkori negatív szerepének további értékelésére ld. Bogár László: *A rendszerváltás bukása* („És mégis élünk...”, 8. kötet) Kairosz Kiadó, 2010, 117–118., 188. (Továbbiakban: Bogár i. m. 2010.)
- 7 Idézet Dávid Ármánkó, siófoki 1990-es önkormányzati képviselő a szerzőnek, Magyar Kálmánnak 2013. február 24-én küldött e-mail leveléből. Dávid ebben leírta: „Érdekesképpen megküldöm Páris András levelét, ami kicsit válasz a Ficzere Matyival kapcsolatban feltett kérdésemre.”
- 8 MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 84.
- 9 Pintér Lóránt kaposvári SZDSZ-esnek Béki Gabriella segítségével délvidéki tanulmányutat is szerzett. Elmondása szerint Erdő Árpád kaposvári ügyvivő őt nagyon lejáratta, amikor felvitte magával a parlamentbe. Utána megtörtént az a dolog, hogy Darvas Iván még külön is megkérte Ficzert: „Reméli, hogy többet nem kell majd Erdővel találkoznia”. MAGYAR i. m. 2012. *Beszélgetés Ficzere Mátyással... 12.*
- 10 Kádár Iván a Magyar Nemzeti Bank egykori főosztályvezetőjeként nagyon jól ismerte a magyar pénzügyi helyzetet, így a bécsi CW banknak, az MNB kirendeltségének a pénzkimenekítő szerepét. Ld. MAGYAR i. m. 2012. *Beszélgetés Ficzere Mátyással... 12.*
- 11 MAGYAR i. m. 2010. *Beszélgetés Ficzere Mátyással... 5.*
- 12 LÁSZLÓ i. m. 2010. 6.
- 13 NAGY Pongrác: *A gazdasági rendszerváltás a kispadról Bp.*, Akadémiai Kiadó, 2004. 12. (Továbbiakban: NAGY i. m. 2004.)
- 14 „Az efféle becsületes lépéseket azonban a nemzetközi politika inkább naivnak, mint nagyszerűnek szokta tartani.” (Ua.)
- 15 NAGY i. m. 2004. 12–13.
- 16 VAS i. m. 2009. 1. jegyz.
- 17 VAS i. m. 2009. nov. 1., ld. 2. jegyz.
- 18 BOGÁR i. m. 2010. 188. – Bogár László közgazdász szerint: „A ma is domináns világerő közvetlen ügynökhálózatát kezdettől az SZDSZ („Szabad Kezdeményezések Hálózata”) látja el”. (Ua.)
- 19 MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 77–79.
- 20 S. SZABÓ Péter: *A helyi politikai viszonyok alakulása a rendszerváltást követő években* (Pécsi Politikai Tanulmányok, 2.) Pécs, PTE BTK Politikai Tanulmányok Tanszék, 2006. 1–2. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0050_04_politika_2/ch02s03.html (Továbbiakban: S. SZABÓ i. m. 2006.)
- 21 MAGYAR Kálmán: *A Somogyi Keresztény Koalíció rövid története és az 1990-es választási szerepe*: MTA–ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport évkönyve 2010/2011 (szerk. RÉFI Attila, SZIKLAI István) Bp., MTA–ELTE, 2011. 49–62. (Továbbiakban: MAGYAR i. m. 2011.)
- 22 MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 76–90.
- 23 „A rendszerváltás kutatása és főleg a hiteles megírása igazán nem egyszerű. Nagyon jó ötlet, hogy Te gépészmérnökként is vállalod ezt az anyaggyűjtést.” – írtam. (Idézet Magyar Kálmán 2013. február 22-én Dávid Ármánkónak írt e-mail leveléből.)
- 24 „Az MSZP siófoki megalakításában ez egyik főszerepet Szenté Imre vitte. (...) Felvetette, hogy nem sértünk-e személyiségi jogokat, ha az illetők megkérdése nélkül közlünk neveket...”. (Idézet Dávid Ármánkó 2013. február 24-én Magyar Kálmánnak írt e-mail leveléből.)
- 25 A siófoki Dávid Ármánkóval való „közös kutatásunk” ezzel megszakadt. Volt már addig is némi negatív tapasztalatom az MSZP somogyi megalakulásával kapcsolatban feltett kérdéseim vonatkozásában. Például az 1990-es kaposvári MSZP-s párt-

- szervezéséről megkérdeztem Szikla Dénest. (7400 Kaposvár, Bajcsy Zsilinszky utca 16/18.) Ő viszont erről a többszöri kérésre sem nyilatkozott.
- 26 Az önkormányzati választásokról újabban a Fidesz részéről Szita Károly polgármester személyesen és dr. Vörös Gyula levélben, míg az MDF-ről dr. Oláh Vilmos levélben, Szabados Péter telefonon, illetve Varga Zsolt személyesen és levélben is nyilatkozott nekem megkeresésemre. MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 1–4. füzet. Beszélgetés Szita Károllyal, Kaposvár polgármesterével hivatalában 2013. március 28-án* Kaposvár, Kézirat. 4/17.; *Telefonbeszélgetés Szabados Péterrel, Kaposvár első polgármesterével 2013. július 8-án* 1/12/B.; *Dr. Vörös Gyulával e-mail 2013. július 8. és 10-én* 1-3.; + újabb hat dokumentum és dr. Oláh Vilmos e-mail levele 2013. február 21-én és Varga Zsolt ugyancsak e-mail levele 2013. március 6-án.
- 27 S. SZABÓ i. m. 2006. 1.
- 28 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 3. A kaposvári EKA-pártok 1990-ben a „két választás között” (Pártok a győzelem és a bukás árnyékában)* Valóság 2013/8. 35–36. (Továbbiakban: MAGYAR i. m. Valóság 2013/8.)
- 29 MAGYAR i. m. Valóság 2013/8. 44–45. – A KDNP Somogy megyei Szervezete ekkor még hivatalosan nem létezett, mert csak április 20–21-én alakult meg Kaposváron. Ezért még nem szerepelt úgy, mint leendő választási MDF-szövetséges.
- 30 MAGYAR i. m. Valóság 2013/8. 38–43., 42. és 50.jegyz.
- 31 MAGYAR i. m. Valóság 2013/8. 49.
- 32 Augustus végén Garbera és a köréhez tartozó dr. Lábady Miklós a megyei elnök vagyis a szerző, és az elnökség néhány tagja jelenlétében elmondta, hogy a KDNP budapesti elnöksége – nekünk, a vezetőknek szóló – üzenetében Börczi Miklós főtítkárunk leváltását szorgalmazza.
- 33 Az ún. Pártok Házában (7400 Kaposvár, Szent Imre u. 14.), a Garbera által levezényelt városi gyűlésen – Börczi és az én szemem láttára – ez az említett, „önjelölt” városi vezető előttünk vett fel új, számunkra ismeretleneket párttagoknak. Ezek a személyek, akiket Bedő Miklós, akkori megyei POFOSZ elnök hívott oda, már szavaztak is a gyűlésen. Az „új párttagok” pedig már az ottani városi vezetőségválasztási gyűlésen – a mi tiltakozásunk ellenére és Garbera által megszervezve – szinte mindent „törvényesen” neki meg is szavaztak.
- 34 Szabó és megbízói révén „elnyert vagy elveszt” kevesebb szavazatával így Börczi Miklós még az elnökség tagjai közé sem került be. Ezért aztán a pártalapító Börczi is hamarosan elhagyta a KDNP-t.
- 35 Torkos Tamás, a későbbi megyei alelnök szerint a párt ottani hirdetményén még két év múlva is szerepelt a nevem az akkori társelnökök között.
- 36 Dr. Vörös Gyula 2013. július 10-én, Magyar Kálmánnak írt e-mail levele 1. o.
- 37 VÖRÖS i. m. 33. jegyz.; S. SZABÓ szerint: „Az előkészületi csatározások hevében a Kaposvári Koalícióról megjelent a helyi sajtóban, hogy a választási eredmények előtt »paktumot« kötöttek az együttműködő pártok a városi pozíciók elfoglalásáról”. (S. SZABÓ i. m. 2006. 1.)
- 38 MAGYAR i. m. Valóság 2013/8. 42–43. A Magyar Munkaszolgálatosok Országos Szövetségét a Megyei Választási Bizottság törölte, mert nem tudta magát pártként bejegyeztetni. (S. SZABÓ i. m. 2006. 1.)
- 39 S. SZABÓ i. m. 2006. 1. Szerinte „ez a kiszivárogtatás alaposan megtépázta a formálódó koalíció tekintélyét, mely a kialakult eredményen is tükröződött”. (Ua.)
- 40 MAGYAR i. m. Valóság 2012/8. 48.
- 41 VÖRÖS Gyula: *Fidesz – Dr. Vörös Gyula visszaemlékezése (Javított változat)* Kaposvár, Kézirat, 2012. 13–14. (Továbbiakban: VÖRÖS i. m. 2012.)
- 42 Antall József évfolyamtársának, Dobszay Károlynak erről úgy nyilatkozott hogy „ő a »rokonszenv« politizálást alkalmazta, vagyis baráti ismerőseit választotta inkább miniszternek. Sajnos a »rokonszenv« káderpolitikája sikertelen lett, mert egyesek visszaéltek a bizalmával, sőt egyesek elárulták őt”. /DOBSZAY Károly: *Dr. Antall József „a fogoly miniszterelnök”* Új Tanú. Közéleti és Kulturális Krónika 9–10. Népi Írók Baráti Társasága 2012. 38. (Továbbiakban: DOBSZAY i. m. 2012.)
- 43 „Török Tiborné sok embert ismert a korosztályából a városban a munkája révén [a szakmája épületgépezés-technikus (IKV) volt – szerző] (...), agilis ,de nem tartottam toladódnak”. (VÖRÖS i. m. e-mail, 2013. július 8.) Ezzel szemben Kristóf Csaba a 2013. április 2-án, a szerzőnek írt e-mail levelében azt írja: „Törökné a helyi SZDSZ-ből jött át, nyomulós típusú hölgy volt”. (KRISTÓF i. m. 2013. harmadik levél, 1.)
- 44 MAGYAR i. m. Valóság 2013/8. 49. A Reform újságban készült SZDSZ–Fidesz–FKGP–MDF Belvárosi Szervezetének július 27-én tett közös nyilatkozatakor a Fideszt még Krasznai Bertalan ügyvivőként képviselte.
- 45 VÖRÖS i. m. e-mail 2013. július 8-án 1.
- 46 VÖRÖS i. m. e-mail 2013. július 8-án 1.; Dr. Magyar Kálmán beszélgetése dr. Cseke Borbálával 2013. június 27-én az orvosi rendelőjében. Cseke doktornő megerősítette, hogy őket férjével együtt Török Tiborné szervezte be képviselőjelöltnek, de ő soha nem lépett be a pártba. Ő a 6. körzetben egyéni képviselőként nyert csak Fidesz színekben.
- 47 VÖRÖS i. m. e-mail 2013. július 10-én 1.
- 48 VÖRÖS i. m. e-mail 2013. július 8-án 1.
- 49 VÖRÖS i. m. 2012. 15.
- 50 Ua.

- 51 Vörös Gyula (de úgy emlékszem, hogy én is!) felvételeket is készített ezekről a plakátrombolásokról. Hiszen olyan helyen ragasztották le a plakátokat, ahol volt még felület más plakátok számára is. Az én esetemben még gyalázkodó levelet is ragasztottak a plakátjaimra, amelyeket később részletesebben ismertetek majd.
- 52 Vörös Gyula ugyan az 5. körzet Fidesz jelöltjeként az SZDSZ-s Bank Tiborné mögött csak második lett, de a listáról mégis bekerült.
- 53 A Fidesz frakcióban később vezetőként résztvevő Szita Károly, a Magyarországi Zöld Párt társelnöként, a 4. körzetben még a Kaposvári Koalíció jelöltjeként egyéniben úgy nyert, hogy közben már a Fidesz polgármester jelöltje is volt.
- 54 MAGYAR i. m. 2013/8.
- 55 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 1. füzet. Beszélgetés Szabados Péterrel 2011. január 25-én a Megyei Múzeum Fő utca 10-ben lévő irodájában Kaposvár, Kézirat. 12/A.* (Továbbiakban: MAGYAR i. m. 2011. *Beszélgetés Szabados Péterrel...*)
- 56 Az Incze-féle gyalázkodó levél digitális másolatának megküldését dr. Vörös Gyulának köszönhetem. (VÖRÖS i. m. 2013. július 8–10. e-mail leveleinek 1–3. mellékletében) Incze Domokos 1994-ben telefonon bocsánatot kért tőlem a „tetteiért”.
- 57 Engem, de általában minden kulturális szakmában kezdő fiatal múzeumi szakembert is a munkahelyén be akartak iratni különböző ideológiai, így pl. marxista továbbképzésekre. Ebben az időben történt az, amikor 1968-ban a nyíregyházi múzeumban a múzeumigazgató a „foxi-maxira” engem javasolt. A marxista egyetemen esztétika szakára való „sikeres beiskolázásomat” is, főképpen a Kaposvárra való átkerülésem miatt „megúsztam”.
- 58 Vörös Gyula elmondta, sőt le is írta, hogy ez az igen „népszerű” könyvtáros az idős néniket még „meg is teázta”. Férje pedig – nemcsak a beteg vagy a nehezen útra kelő – választópolgárokat a fekete Volga kocsiával az egyébként közeli szavazóhelységhez oda-vissza is szállította. (VÖRÖS i. m. 2012. 14.)
- 59 Feleségem szerencsére soha nem esett ezektől pánikba. S megmondta a bennünket fenyegető telefonálónak, hogy „megismertem a hangját és a készülékem kijelezte a maga számát is, s így tudom, hogy ki magam!” Az „ügyeletes” telefonáló ilyenkor erre lecsapta gyorsan a kagylót.
- 60 Beszéltem ezekről az FKGP városi szervezete titkáranak, Nagy Imrének. Szerinte ez azért „példátlan eset”, mivel a baloldali pártkapcsolatokkal és múlttal is rendelkező megyei Kisgazdavezetők, így Barkóczy Gellért elnök, helyettese Kisbóli Tibor vagy dr. Tóthmátyás László még soha sem kaptak semmilyen fenyegető telefonhívást. Róluk pedig még az FKGP emberei is jól tudták, hogy egyikük a siófoki MSZMP garázmestere, a második munkásőr, a harmadik pedig MSZP-s pártvezető is volt. (MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 3-4. füzet. Beszélgetés Nagy Imrével 2013. június 25-én a kaposvári CIB Bankban Kézirat, Kaposvár.*)
- 61 Örök kérdés lehet ebben az ügyben még az is, hogy ez a nyertes igazgató miért változott el innen már rövid, mindössze 2 hónapnyi idő után? Talán azért, mert ő sem felelt meg a megyei elnök, dr. Gyenesei István vele szemben támasztott elvárásainak?
- 62 [Név nélkül]: *Nyári futamok az állambiztonság érlovasairól (Pintér Sándor főtanácsadójáról, az ECHO TV és a Magyar Hírlap futatottjairól...* <http://kuruc.info/r/9/81951>.
- 63 Tehát most már a régészeti, a szakmai szereplésem ürügyén is közölnek rólam több valótlan állítást. Hiszen én is csak az ÁBTL-ből 2011-ben kikérve, nagy meglepetéssel vettem csak tudomásul az említett ún. „beszervezési” 6. kartonjaim létezését. Ld. MAGYAR i. m. 2011. 51–52., MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 79–80., MAGYAR i. m. Valóság 2013/2. 70–71.
- 64 Ezekben több ezer oldalon összeállítottam és megjelentettem a *Dokumentumok a magyarok megsemmisítéséről (1918–1968 között)* szülő, főképpen a szovjet kommunizmus által okozott bűntettek lajstromait.
- 65 Dr. Szép Tamás szerint Baka Józsefet Horn Péter beszélte le a polgármesterség elvállalásáról. (MAGYAR i. m. *Beszélgetés dr. Szép Tamással 2011. február 22-én 13.*) Lengyel Ferenc (FKGP) szerint viszont Baka kevesellte a polgármesteri fizetést. (MAGYAR i. m. *Beszélgetés Lengyel Ferencsel 2012. november 08-án 7-7/A.*) Szabados Péter Somoskövy Gábort szeretne volna jelöltetni, de ő sem vállalta. (MAGYAR i. m. telefonbeszélgetés Szabados Péterrel 2013. július 23-án)
- 66 VÖRÖS i. m. 2012. 12.
- 67 Vörös i. m. e-mail 2013. július 8-án és 10-én 1–3.
- 68 Ua. Ebben küldte el Vörös Gyula a Fidesz október 12-i nagygyűlésének szórólapját digitálisan, ahol a Fidesz polgármester jelöltje, Szita Károly és vendégeként Orbán Viktor is szerepelt.
- 69 MAGYAR i. m. *Beszélgetés dr. Szép Tamással 2011. február 22-én 14/A.* Dr. Szép Tamás inkább Somoskövy Gábort szeretne volna polgármesternek, mert szerinte „Szabados Péter becsületes, de nem politikusnak való (...)”. (Ua.)
- 70 S. SZABÓ i. m. 2006. 2. Listás győzelméhez képest a Fidesz is viszonylag kevés bizottsági vezető helyet szerzett. Az MSZP a négy képviselőjével (Berkics János, Fekete Páris Lajos, dr. Lampert Mónika és dr. Orosz László) a választási eredményének megfelelő arányban részesült a bizottságvezetői helyekből. (S. SZABÓ i. m. 2006. 2.)
- 71 MAGYAR i. m. *Beszélgetés Lengyel Ferencsel 2012. november 8-án 7/1., 7/3. és VARGA Zsolt: Visszaemlékezésém, 2013. március 6-án küldött e-mail 2.* (Továbbiakban: VARGA i. m. *Visszaemlékezésém 2013.*)

- 72 MAGYAR i. m. *Beszélgetés Lengyel Ferenccel 2012. november 8-án 7/1.*
- 73 MAGYAR i. m. *Beszélgetés Lengyel Ferenccel 2012. november 8-án 7/3.*
- 74 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 2. Dr. Szijártó Henrik bőhőnyi polgármester szerint: „A magyar termékeknek szabadságharcot kell vívnia, hogy a termelés hatékony, gazdaságos és minőségben is versenyképes legyen a piacon.” (VARGA Attila: *Kitöltés. Gyümölcsből aranyat – „A magyar termékeknek szabadságharcot kell vívnia”* Magyar Nemzet 2013. július 13., szombat, 40.)
- 75 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem*, 2013.1.
- 76 1945 után Orbán József, Orbán Csaba nagyapja indította be a Vágóhidat, vagyis a Húskombinát elődjét, ami az 1950-es évekig működött.
- 77 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 1. füzet. Beszélgetés Orbán Csabával (7400 Kaposvár, Virág utca 75.) 2010. december 7-én a Megyei Múzeum Fő utca 10-ben lévő irodámban* Kaposvár, Kézirat. 9-9/2. (Továbbiakban: ORBÁN i. m. 2010.)
- 78 Ua.
- 79 Állambiztonsági Szolgálatok Levéltára 1.11.1. 45-53/6/88. 2.o. (Továbbiakban: ÁBTL)
- 80 ORBÁN i. m. 2010. 1–2.
- 81 Orbán Csaba szerint „Gáti csak vagyonosodni akart, mert gyalog jött és az általa egy évig használt szolgálati gépkocsijával távozott”. (ORBÁN i. m. 2010. 2.)
- 82 ORBÁN i. m. 2010. 2. Esetleges vevőként érdeklődött egy izraeli kóser és egy chicagói, ugyancsak húsipari cég is. (Ua.)
- 83 Ua. „Írásbeli és szóbeli vizsgát kellett tenniük (...). Beruházási számításokat, operációkutatást, logisztikát, konfliktuskezelést, humánerőforráskezelést, marketinget stb. érintett ez.
- 84 Ua. Néhány hónap múlva Richter helyébe az addigi főkönyvelő, a pénzügy szakos közgazdász, Schmiéd Ottó került.
- 85 Ua.
- 86 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 2. füzet. Beszélgetés Károlyi Menyhérttel 2010. november 9-én a Megyei Múzeumban, Kaposvár, Fő utca 10. 8/1.* (Továbbiakban: KÁROLYI i. m. 2010.) „Mi lehetett az oka, hogy az olasz ajánlatot fogadták el a spanyollal szemben, nem tudom. De gyanítom, hogy itt is a korrupció a magyarázat és a magyar tenyésztők, a termelők által előállítható őshonos fajták lebecsülése.” (Ua.)
- 87 Tulajdonosa a PÉEM Nagyvállalat főosztályvezetőjének vagy miniszterhelyettesének (?), X Évának volt a férje! (ORBÁN i. m. 2010. 9-9/2.)
- 88 ORBÁN i. m. 2010.9-9/2. Orbán Csaba tudomása szerint: „A kaposvári Gyár addigi főkönyvelője a Budapest Investment főkönyvelőjeként dolgozott tovább. Schmiéd Ottó pedig kilépett a Gyártól és azonnal »vásárolt« egy BMW-t, amelyet állítólag Olaszországból törönten hoztak és csak feljavítottak.” (Ua.)
- 89 MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 77, 87/7.
- 90 Kováts Imre a budapesti Villamosipari Főiskola 1969-ben való elvégzése után nyolc évig a Kaposvári Cukorgyár villamos üzemvezetője volt. 1981-ben a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen diplomát szerzett, majd előbb az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának, majd a Somogy Megyei Tanács Tervosztályának osztályvezető helyettese lett. 1985-től pedig a kaposvári Cukorgyár, majd 1989–91 között a Kaposcukor Rt. elnök-igazgatójaként szerepelt. (*Ki kicsoda Kaposváron? 2002. Négyévkönyv.* főszerk. Rikli Ferenc Nagykanizsa, Ász-Press Kiadói Bt.-M-MBt. 92.)
- 91 KÁROLYI i. m. 2010. 8/1-8/3. Viszont Károlyi Menyhért 2010. május 27-én történt nyilatkozata idején már csak 250 fő volt a munkáslétszám. Ld. Csajághy Károly egykori főmérnök a szerzőnek 2013. november 20-án írt e-mail levelét.
- 92 Károlyi Menyhért szóbeli közlése 2010. május 27-én.
- 93 MAGYAR i. m. Valóság 2012/11. 77, 87/7. jegyz.
- 94 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 2. füzet. Károlyi Menyhért e-mail levele 2013. március 7-én 1.* (Továbbiakban: KÁROLYI i. m. 2013. március 7-én 1.); *Beszélgetés Csajághy Károllyal 2013. szeptember 30-án a kaposvári Tescoban.*
- 95 Ua. A Tájékoztató levél a 95.19/1. és a K4/1991 számokon szerepel a Megyei Levéltár letét anyagában.
- 96 A levél: *Megyei Levéltár letét anyag, 19/1. és É78/1991. szám.* – A törvény szerint viszont felesleges volt még az igazgatót szakszervezetük bejegyzése előtt tájékoztatni. Hiszen a törvényes működésüket a megalakulás után már azonnal megkezdhették volna. A Novacsek Péternek (mivel csak az ő aláírása szerepelt a Tájékoztatóson!) átadott igazgatói válaszlevél is elég „furcsa” módon, legalább féléves késéssel került csak elő. (KÁROLYI i. m. 2012. .nov. 7-én 1.)
- 97 KÁROLYI i. m. 2012. nov. 7-én 1.
- 98 Ua.
- 99 KÁROLYI Menyhért: *A Cukorgyári Szabad Szakszervezet harca* Kaposvár, Kézirat. 2010. 1–3. (Továbbiakban: KÁROLYI i. m. Kézirat, 2010.)
- 100 KÁROLYI i. m. Kézirat, 2010. 1. „A VT/Vállalati Tanács – szerző/ tagjait az AGRANA meghívta a kaposvári Cser vendéglőbe egy vacsorára, (...) ahogy egykor az indiánokkal tették. (...) Most reklámesernyőket és reklámtáskákat osztogattak az »egy tál lencse« mellé, hogy megpecsételjék a korruptr privatizációt.” (Ua.)
- 101 *Beszélgetés Csajághy Károllyal 2013. szeptember 30-án a kaposvári Tescoban.* KÁROLYI i. m. Kézirat, 2010. 1–2. és KÁROLYI i. m. 2013. március 7-én 1. „Ezért Kováts Ház Lászlót már 1990 őszén el akarta bocsájtani. Ház pedig táppénzre ment és onnan tartotta a kapcsolatot – főképpen velem, Károlyi Menyhérttel – ügyvédjén, dr. Főris Kálmánon keresztül.” (KÁROLYI i. m. 2013. március 7-én 1.)

- 102 Ez abszolút mértékben jogtalan és törvénytelen lépés volt. Hiszen a Vállalati Munkahelyi Döntőbizottság elnökét, ezáltal az SZB állandó meghívott tagját a törvény védte. A gyárból való eltávolítása csak a legfelsőbb szakszervezeti vezetők, így Vanek Béla ÉDOSZ főtítkárra vagy Nagy Sándor MSZOSZ elnök engedélyével lett volna csak lehetséges. Mint az kiderült, ilyen engedély nem létezett, tehát az egész egy igazgatói koholmány volt. (KÁROLYI i. m. 2010. április 25-én 1/2.; *Cukorgyári Szabad Szakszervezet. A megalakulás előzményeinek tartalomjegyzéke* 1991. május 14-16. Kézirat. 3.old., készítette a Cukorgyári Szabad Szakszervezet Ügyvivő Testülete. (Továbbiakban: CSZSZ. *A megalakulás előzményei* i. m. 1991.) Az 53/1990. számú igazgatói levél már december 10-i keltezésű és december 12-ére tüzte ki az érintett fegyelmi tárgyalását.
- 103 A novemberi bizalmatlansági indítványt 8 felső és 8 középszintű írta alá, de ugyanakkor az igazgató ellen még egy közérdekű bejelentés is készült. (KÁROLYI i. m. 2013. március 7-én 1.)
- 104 KÁROLYI i. m. 2013. március 6-7-én 1. Sebestény elmondta kérdésemre hogy „1990-ban a Megyei Bíróság mb. elnökhelyettese voltam, mint megyei bírósági tanácselnök és a TIT alelnöke. Akkor onnan is mindenki »kihátrált«, csak én maradtam a helyemen. Azután, hogy nem történt semmi baj, probléma (...), visszajöttek a távolmaradók. A felelősséget nem szerették volna igazán vállalni”. (MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 2. füzet. Találkozás dr. Sebestény Tamás megyei tanácselnök bíróval 2012. március közepén, az 1. számú posta előtt* Kaposvár, Kézirat.
- 105 Kováts Imre arra hivatkozott, hogy a Bíróság szigorú megrovásra enyhítette a büntetés mértékét, ezért az eredeti vezető munkaköre helyett csak beosztott villanyszerelőként dolgozhatott volna egy másik műhelyben. A cél ezzel az volt, hogy ne érintkezhesen és beszélhesen a gyár dolgozóival. Károlyi Menyhért elbocsajtása ügyében nemcsak a Munkaügyi Bírósághoz, hanem a Somogy Megyei Főügyészséghez is levélbeli megkereséssel fordult. Dr. Miklós Csabáné dr. Magyar Márta főügyészségi főügyész járt el az ügyében. (KÁROLYI i. m. 2013. március 7-én 1.)
- 106 KÁROLYI i. m. 2013. március 6-7-én 1. „Kováts Imrét a munkaügyi perben Lőrinczné dr. Boszkovics Teréz vállalati jogtanácsos, míg a polgári perben dr. Csösz Zsigmond ügyvéd képviselte. (...) A Munkaügyi Bíróság tájékoztatása szerint irataimat a Legfelső Bíróság is kikérte. Amikor ott azokat dr. Miklós Csabáné dr. Magyar Márta főügyészségi főügyész kereste, már nem találta meg. Csupán a bírósági ítéletem került egy példányban a Megyei Levéltárba.” (Ua.) „A kaposvári Róma-hegyi villában, a sajtó kizárásával folytatott tárgyalások Faragó László riportert [ma a Klubrádió dolgozója – szerző] megjelenésekor szakadtak meg.” (KÁROLYI e-mailje 2013. október 27.)
- 107 KÁROLYI i. m. 2013. március 6-7-én 1. Károlyi Menyhértnek a német szakszervezet és az Üzemi Tanács azt mondta, hogy „értsük meg, hogy más az üzlet és más a demokrácia. Ez volt a verdikt”. (Ua.)
- 108 A miniszter titkárságán személyesen Ház László által leadott levél fénymásolata: Levéltári Iratok, a szerzőnél 2/17/2. számon.
- 109 KÁROLYI i. m. 2/10. számú dokumentum.
- 110 KÁROLYI i. m. 2/6. és 2/7. Dr. Tóth Tibor FM államtitkár-helyettes (egykori kaposvári főlevéltáros!) már ugyancsak az ÁVÜ illetékeségi jogszabályt idézi.
- 111 KÁROLYI i. m. 2/8.
- 112 KÁROLYI i. m. K51/1921. számú levél. „Tesszük ezt azért, mert a saját bőrünkön tapasztaltuk a privatizáció során a munkavállalói érdekegyeztetés hiányát.” (Ua.)
- 113 KÁROLYI i. m. É35/1991. 2/13. és ÉSO/1991.
- 114 A 2/2/1. számon, másolatban nálam meglévő levelet az AGRANA G.m.b.H. Igazgatóságára küldték el. Károlyi szerint viszont elég lett volna, ha a munkavállalói oldalt a Felügyelő Bizottságban egyedül képviselő Csajághy Károly jelezte volna a CSZSZ kérését. (KÁROLYI i. m. 2013. március 6-7. 1.)
- 115 A CSZSZ javaslatát elfogadva Szabados Péter, Kaposvár polgármestere az október 22-én megtartott közgyűlésen ezt az egyik napirendi pontnak javasolta. Kérte még a polgármester az említett cukorgyári téma legjobb szakértőjének, dr. Szili Ferenc levéltári igazgatónak, a városi közgyűlési tagnak a meghallgatását is. (Ld. K115/1991. iktatószámom szereplő, Károlyi Menyhért, Molnár Gyula és Kotászký Géza ügyvivők aláírásával ellátott öt oldalas irat.)
- 116 Dr. Timár ugyanis „elmondta, hogy mivel az összes részvény képviselője nincs jelen [mivel hiányzott a 105 részvény tulajdonosa, a Balatonboglári Önkormányzat – szerző], így a Gazdasági Társaságokról szóló 1988. évi VI. tv. értelmében a meghirdetésben közzölt napirendtől eltérni nem lehet.” (*Jegyzőkönyv*, 1991. október 22. 2. o., 2/24/1-3. (Továbbiakban: *Jegyzőkönyv*, 1991. október 22. 1-15.)
- 117 KÁROLYI i. m. 2/9. Az egykori KISZ székházban működő dr. Csepi (ugyancsak volt KISZ-es!) igazgató és csapata a gyár privatizációja kapcsán ezután sem talált szabálytalanságokat. Ezért még tőlük az osztrák AGRANA számára hamarosan még 20%-nyi részvény került eladásra. (Ua.) Bővebben LAKATOS Pál: *Az igazi bűnösök ágyában, párnák között haltak meg* Világ Magyarorsága 2013. nov., 7. (Továbbiakban: LAKATOS i. m. 2013.)
- 118 KÁROLYI i. m. 2010. március 25. 2/1.
- 119 MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 2. füzet. Találkozás Kerca Imrével 2010. december 4-én a kaposvári nagypiac előtt* Kaposvár, Kézirat. 9/A. o.

- 120 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 1. Varga szerint: „Mi azt akartuk, hogy az új magyar rendszernek legyen megyei újságja, illetve az újságíróknak munkája.” (Ua.)
- 121 Ua. „Bíró Ferenc [a szerkesztőségi párttitkár – szerző] egyébként nem a párttitkárságával vívta ki a legnagyobb »elismerést« a nem kommunista újságírók között, hanem azzal, hogy még a rendszerváltás küszöbén is lelkesen írta a pártállami ihletésű belpolitikai vezércikkeit.” (Ua.)
- 122 MAGYAR i. m. Valóság 2013/2. 69. Varga szerint: „Trosztnak különben egy pozitívumát mindenképpen meg kell említeni: lehet, hogy pártvezetői múltja, »büntudata« és gyávasága volt az oka, de hagyta dolgozni az újságírókat, nem cenzúrázott (legalábbis az én időszakomban), kulturális területen pedig segítette az alkotó újságíró munkát.” (VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 1.)
- 123 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 1.
- 124 Varga szerint: „Később indultak az ügyben vizsgálatok, de nem vezettek eredményre, sőt, akik nem támogatták a Kercza-féle folyamatot, előbb-utóbb távoztak is a szerkesztőségből.” (VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 1.)
- 125 LUTHÁR Péter: *Sárdi Árpád: Ez rablás volt Somogyország*, 1990. május 11. 3. (Továbbiakban: LUTHÁR i. m. 1990.)
- 126 LUTHÁR i. m. 1990. 3. (*Incze Domokos: Rendőrségi feljelentést tettünk*)
- 127 Dr. Kiss Gábor: *A Springer kővé varázsolt tarka malaca... (Egy üzleti tranzakció margójára)* Somogyország, 1990. május 11. 12. – Mottó: „A kis kanász ríva öleli át kővé varázsolt tarka malacát” József Attila verséből.
- 128 L.P. [LUTHÁR Péter]: *A félkör körösítése. Egy Springer lap Somogyban* Somogyország 1990. május 11. 3.
- 129 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 1. „Az 1994-es országgyűlési választások előtt pedig távoznom is kellett a laptól, mert Gyenesei–Kercza [előbbi a megyei önkormányzat elnöke, utóbbi a főszerkesztő – szerző] nem felejtett, és MDF-esként közellenséggé váltam.” (Ua.)
- 130 UTASSY József: *Szívélyes Ajánlás MÁS KOR* (főszerk. VARGA István) Kaposvár 1991. 3. 3. o.
- 131 MIHÁLYFALVI László: *Othon vagyunk-e itthon? MÁS KOR* Kaposvár, 1991. 3. 23. (Továbbiakban: MIHÁLYFALVI i. m. 1991.) Az alcímként „Szerte nézett s nem lelé/ Honját-e hazában (Kölcsey Ferenc: Himnusz)” írás szerzője fájdalomban már „népét felteve” valósággal kesereg.
- 132 Ua.
- 133 VÖRÖS i. m. 2012. 17.
- 134 FÖLDESI Margit: *Elátkozott szabadság* Echo Tv, 2012. január 5. 17-18óra
- 135 LAKATOS Pál: *Meghalt Mark Palmer, Nekrológ helyett számonkérés* Világ Magyarorsága 2013. február 7. V. (XI.) évf. 6. szám 14. o. Így az sem lehetett véletlen, hogy Németh Miklós miniszterelnök 1989. decemberében, az éjszakába nyúlóan miért is folytatott Mark Palmerral tárgyalásokat az amerikai nagykövetségen. Ezt Gubcsi Lajos, a Magyar Ifjúság főszerkesztője firtatta nagyon az MSZMP utolsó kongresszusán. (LAKATOS i. m. 2013. február 7. 14. o.)
- 136 LAKATOS Pál: *Kun Béla unokái, Mind az MSZMP kölykei* Világ Magyarorsága 2013. augusztus 8. 8. o.
- 137 BOGÁR i. m. 2010. 72–73. „Tehát a véleményvezérek, azok a médiaszemélyiségek, akik már mondjuk, a 70-es évek végén, 80-as évek elején is ilyen merész reformereknek tűnhettek fel, és persze az egész magyar társadalom élt-halt értük.” (Ua.)
- 138 Ua. Jellemző képet ad rájuk még LAKATOS i. m. 2013. 7.
- 139 Varga Zsolt elmondása szerint Somogyban többen is azt boncolgatták, hogy miként is lehetett a baloldaltól, az MSZMP-s vezető múlttal induló, de a főiskolán médiaszakon újságírást is oktató Gulyás J. Attila a rendszerváltáskor éppen a Szabad Európa Rádió somogyi tudósítója? (MAGYAR Kálmán: *Rendszerváltás Somogyban 3–4. füzet. Beszélgetés Varga Zsolttal 2013. február 27-én*, Kaposvár, Kossuth Lajos utca Kaposvár, Kézirat)
- 140 SZABÓ Tamás: *A magánosítás három éve. Szabadság és Tulajdon* Magyarország és Európa I. évf. 1993. 1. szám (főszerk. APRÓ István) Bp., Interetnica Kiadó, 42. (Továbbiakban: SZABÓ i. m. 1993.)
- 141 SZABÓ i. m. 1993. 44.
- 142 Ua.
- 143 UNGVÁRY Zsolt: *A négyigenes népszavazás emléke. Az elutasított Pozsgay után a SZDSZ elfogadta Hornt, Medgyessyt, Lendvait, az összes állandópártit is.* Magyar Nemzet 2013. augusztus 23. péntek, 19. (Továbbiakban UNGVÁRY i. m. 2013.)
- 144 UGRÓ Miklós Magyar Nemzet 2013. Uo.
- 145 ÓVÁR L. Tamás: *Hátravan a java* Új idők 2013. május 1. 1. o. Jellemző, hogy „Péter Gábor unokája hatalmas vagyonnal rendelkezik, jelenleg Svájcban él”. (LAKATOS i. m. 2013. 7.)
- 146 PETHŐ Tibor: *Tovább élők. Meddig tart egy rendszerváltás Kelet-Európában* Magyar Nemzet, 2013. július 6., szombat, 34.
- 147 Zsoldos Miklós elnök-vezérigazgató, Union Biztosító.
Forrás: <http://mabiszkonferencia.hu/2010/eloadok.html>.
- Zsoldos Miklóst 1987–1989 között, mint a Somogy Megyei Rendőrfőkapitányság III/III. osztályának rendőrhadnagyát, a Múzeum, a Levéltár és a Megyei Könyvtár egységeit felügyelő SZT tisztjét nem a saját jószántamból ismerhettem meg. (Ld. MAGYAR i. m. 2011. 51/12. jegyz.)
- 148 DOBSZAY i. m. 2012. 38.
- 149 Ua.
- 150 UNGVÁRY i. m. 2013. 19.
- 151 VARGA i. m. *Visszaemlékezésem* 2013. 2.